

© SAIF TAHHAN

Den Frivillige Integrationsindsats

En kvalitativ undersøgelse blandt nyankomne flygtninge

Bjarke Hermansen
Politik & Administration - Aalborg Universitet
Juli 2016

Standardtitelblad

til seminaropgaver, praktikrapporter, projekter og specialer
Titelbladet placeres i opgaven umiddelbart efter selvvalgt forside

Til **obligatorisk** brug på alle ovennævnte opgavetyper på:

- BA - politik og administration
- BA – samfundsfag som centralt fag og tilvalgsfag
- Kandidat – politik og administration
- Kandidat – samfundsfag som centralt fag og tilvalgsfag
- Cand. it i it-ledelse
- BA – offentlig innovation og digitalisering

(Alle felter skal udfyldes)

Uddannelse: Politik og Administration	Semester: 10. semester
Udarbejdet af (Navn(e)) Bjarke Hermansen	Modul Specialemodul
Opgavens art (seminaropgave, projekt, bachelorprojekt, praktikrapport eller speciale): Speciale	
Titel på opgave: Den Frivillige Integrationsindsats – en kvalitativ undersøgelse blandt nyankomne flygtninge	
Vejleders navn: Niels Nørgaard Kristensen	
Afleveringsdato: 1. juli 2016	
Antal normalsider (excl. bilag, indholdsfortegnelse og litteraturliste): 62,9 sider	
Antal anslag (excl. bilag, indholdsfortegnelse og litteraturliste): 150.924 anslag	
Tilladte normalsider jf. studieordning/formalia i moodle: 75 sider.	

OBS! Hvis du overskrider de tilladte antal normalsider, kan din opgave afvises efter aflevering

Abstract

During the period from year 2011 to 2015, the number of refugees seeking asylum in Denmark increased by approximately 458 percent. “The Refugee Crisis” has become one of the most discussed political issues in Denmark throughout the last couple of years. Border controls and tightening of integration policies has become a political instrument to lower the number of refugees seeking asylum in Denmark. Many refugees have already been granted asylum and although policies are trying to slow down the influx of refugees, it seems certain that refugees will continuously seek asylum in Denmark in the years to come. It is therefore essential to discuss how the newly arrived refugees in the best possible way can integrate and become a part of the Danish society. Formal and primary integration is a municipal task, as describe in the Integration Law, but in view of the large number of refugees arriving to Danish municipalities, the formal structures are under a great resource pressure. The public sector has through the years focused on the management system New Public Governance, which partly concentrates on involving other actors in the solution of the public sector assignments. As a consequence of the challenges that are characterized as “wicked problems” - complex and diverse – an interdisciplinary and intersectoral focus is demanded to solve future challenges in the public sector and therefore we see a rise in cooperation between the public sector and voluntary associations in the civil society.

Simultaneous with the development outlined above, the voluntary associations have seen a growing interest from citizens who want to participate in volunteer work and therefore invest in the integration of the newly arrived refugees. The massive mobilization of citizens has created an increased interest from the public sector in the integration efforts by volunteers. Several municipalities are cooperating with informal and formal volunteer associations, to create a collective integration effort to help refugees with their integration process into the Danish society. With the rising cooperation between the two sectors and a minimal knowledge about the voluntary effort there is a need to study what the voluntary effort is able to do. A number of studies already describe the severity of the voluntary integration efforts as well as the level of cooperation between civil society, associations and municipalities. The purpose of this thesis is to illustrate the importance of the voluntary efforts for refugees’ possibilities of integration when integration is understood as participation in the following areas of life: social networks, Danish language skills, work & education, and political participation. Rather than examine volunteers’ or local actors’ views on their voluntary effort, this thesis aims to involve newly arrived refugees’ own experiences with the voluntary activities. The thesis has a qualitative approach to the collection of relevant empirical data through individual interviews with

Syrian and Eritrean refugees, using various voluntary activities. The empirical data is analyzed with the theory of social capital as an interpretative framework on both macro and micro level to understand the volunteer associations as including social networks, and capture the mechanisms that are available to increase the individual refugee's possibilities of integration. This means that the analysis is divided into respectively a "get by" and "get ahead" section, to study the impact of the activities by volunteers for refugees' possibility of integration. The conclusion shows that access to social networks and improvement of Danish language skills are the primary outputs of the voluntary activities. The results show that successful integration of the newly arrived refugees requires cooperation, especially between the state and civil society, to create a collective effort to benefit the refugees' integration possibilities in the Danish society.

Forord

Dette speciale afslutter mit 10. semester på Politik & Administration ved Aalborg Universitet. Interessen for emnet udspringer særligt gennem min praktik på 9. semester, hos Center for Tværfaglig Forebyggelse, som er en del af Familie- og Beskæftigelsesforvaltningen i Aalborg Kommune. Her oplevede jeg at få større interesse for samspillet mellem kommunale institutioner og frivillige foreninger på integrationsområdet. Jeg udførte blandt andet opgaver knyttet til integration- og civilsamfundsprojektet ”Lokalsamfundet Bygger Bro”, som er et samarbejde mellem flere kommuner, Dansk Flygtningehjælp og Røde Kors. Aalborg Kommune har de seneste år modtaget massivt flere flygtninge end tidligere. Modtagelsen af de nyankomne flygtninge har således været under forandring, og Kommunen valgte at satse på et tættere samarbejde mellem frivillige og kommunale institutioner, for tilsammen at skabe en bedre og mere vellykket integration. I den forbindelse blev jeg interesseret i, at finde ud af hvordan flygtninge selv oplever deres integrationsproces, og hvordan de frivillige foreningers tilbud bidrager i denne henseende. Indblikket i flygtningenes oplevelser bliver et empirisk redskab, der kan give indsigt i den frivillige integrationsindsats og dennes betydning for de mange nyankomne flygtninge.

Mange har bidraget til udførelsen af specialet og de fortjener alle en stor tak. Særligt vil jeg takke respondenterne, da deres engagement, udtalelser og interesse i at dele erfaringer har været altafgørende for speciales resultater. Derudover skal der lyde en tak til min vejleder, Niels Nørgaard Kristensen, for godt samarbejde og kyndig vejledning.

God læselyst!

Bjarke Hermansen

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 Indledende tanker og problemstilling.....	8
Kapitel 2 Definition af centrale begreber.....	13
2.1 Asylansøger og status som flygtning	13
2.2 Integrationsforståelse	13
2.3 Civilsamfundet og de frivillige foreninger.....	17
Kapitel 3 Metodiske overvejelser	22
3.1 Ontologiske og epistemologiske antagelser	22
3.2 Undersøgelserdesign	23
3.2.1 Valg af respondenter	23
3.3 Interviewovervejelser	25
3.3.1 Interviewguide	25
3.4 Metodiske udfordringer.....	26
3.4.1 Undersøgelsens generaliserbarhed	26
3.4.2 Undersøgelsens pålidelighed.....	27
Kapitel 4 Det empiriske grundlag	29
4.1 Præsentation af de frivillige foreninger og deres tilbud.....	29
4.2 Præsentation af respondenterne	31
Kapitel 5 Teoretisk ramme.....	34
5.1 Social kapital.....	34
5.1.1 Social kapital på makroniveau	34
5.1.2 Social kapital på mikroniveau.....	37
Kapitel 6 Operationalisering af teori og centrale begreber	40
Kapitel 7 Analyse.....	42
7.1 Analysens første del – ”get by”.....	42
7.1.1 Delkonklusion	48
7.2 Analysens anden del – ”get ahead”	48
7.2.1 Sociale netværk	48
7.2.2 Danskkundskaber	52
7.2.3 Arbejdsmarked og uddannelse	56

7.2.4 Politisk deltagelse	59
7.2.5 Delkonklusion	62
Kapitel 8 Diskussion og afsluttende refleksioner	63
Kapitel 9 Konklusion	65
Kapitel 10 Vurdering af undersøgelsens resultater	67
Kapitel 11 Litteraturliste	69

Kapitel 1 Indledende tanker og problemstilling

I løbet af de seneste par år har hele Europa modtaget et rekordstort antal asylansøgere. Strømmen af flygtninge, fra primært Afrika og Mellemøsten, har nået en størrelse, som ikke er set i mange år. Antallet af asylansøgninger i Danmark er således steget kraftigt fra år 2011 til år 2015. I år 2011 søgte 3.806 personer asyl i Danmark. Det tal var ved udgangen af år 2015 steget til 21.225 personer - en stigning på ca. 458 procent i løbet af de 4 år (Udlændingestyrelsen, 2013, s. 2; Udlændinge-, Integrations-, og Boligministeriet, 2015, s. 4). Det stigende antal asylansøgere er blevet et af de helt store politiske fokusområder i Danmark. Blandt andet brugte Statsminister Lars Løkke Rasmussen dette års nytårstale til at fokusere på det, som han kalder den mest komplicerede krise i nyere tid, der kan få afgørende betydning for Danmarks fremtid:

”[...] For lad os være ærlige over for hinanden – vi er udfordret: Det udfordrer vores økonomi, når vi skal bruge mange ekstra milliarder på asylansøgere og flygtninge. [...] Det udfordrer vores sammenhængskraft, når der kommer mange hertil fra helt andre kulturer. Fremmede over for de uskrevne regler og normer, der er så indlysende for os. [...] Vi skal blive bedre til at integrere dem, der kommer” (Rasmussen L. L., 2016).

Den nuværende regering har udført en række tiltag, der har til formål at bremse det stigende asylansøgerantal. Grænsekontrol, strammere familiesammenføringsregler og lavere integrationsydelse er alle eksempler på nogle af de midler, der er blevet brugt til at bremse antallet af flygtninge der søger asyl i Danmark. Derudover pointerer Statsministeren i talen, at Danmark skal blive bedre til at integrere de flygtninge, der kommer til landet. Vellykket integration er i løbet af de seneste par år blevet et politisk nøgleord. Men hvordan ser vellykket integration ud? Er vellykket integration lig med beskæftigelse og dermed selvforsørgelse? Er integration statens, borgernes eller den enkelte flygtningens ansvar? Der findes med garanti ikke nogen let løsning på integrationsudfordringen, og løsningen vil formentlig variere alt efter hvem man spørger, og hvilken politisk samt ideologisk baggrund man har.

Samtidig er der sket nogle interessante bevægelser i civilsamfundet. I en artikel fra Kristeligt Dagblad med overskriften ”Frivillige står i kø for at integrere flygtninge” udtaler repræsentanter fra de store integrationsorganisationer, at de har oplevet en overvældende interesse fra borgere, der ønsker at yde frivilligt arbejde og hjælpe de nyankomne flygtninge. Røde Kors og Dansk Flygtningehjælp

har oplevet en stigning i deres medlemstal, så de faktisk har flere frivillige end der er behov for. Ligeledes har den sociale bevægelse Venligboerne formået at mobilisere borgere, gennem de sociale medier, til at yde en uformel og spontan indsats. I artiklen pointeres det at flygtningeudfordringen er et stærkt politiseret emne, og traditionelt set har de politiserede sager en evne til at mobilisere kraftigere end andre. Engagementet fra borgerne kan sågar forstås som en demonstration og modreaktion mod de førertalte politiske stramninger (Søndergaard, 2016).

Den frivillige mobilisering har fået politikernes opmærksomhed. I september år 2015 blev en række centrale aktører fra civilsamfundet, både virksomheder og frivillige foreninger, inviteret til et civilsamfundstopmøde af Statsministeren. Formålet med topmødet var at diskutere hvordan stat og civilsamfund, fremadrettet kan samarbejde til gavn for den fælles integrationsindsats (Statsministeriet, 2015). Samarbejdet mellem stat og civilsamfund er dog ikke nogen ny-opdaget trend, men en tendens der har været undervejs de senere år især på velfærds- og socialområdet. Historisk set har staten været en stærk central aktør, der har haft patent på opgaveløsningen i den offentlige sektor. Senere blev flere velfærdsopgaver udliciteret og privatiseret med afsæt i New Public Management. Efterhånden er New Public Management blevet erstattet af New Public Governance. Her rettes fokus mod at inddrage flere aktører i opgaveløsningen, i erkendelse af at de udfordringer ("wicked problems") som samfundet fremadrettet står overfor, kræver en større grad af tværfaglighed og innovation for at løse. Forhåbningen er, at civilsamfundet besidder denne form for innovative kapacitet til at løse fremtidige udfordringer (Sørensen & Torfing, 2012, s. 3).

Integration kan karakteriseres som et "wicked problem", der indbyder til tværfagligt samarbejde mellem flere aktører. Integration er i sig selv en smule udefinerbart og der findes derfor også mange teoretiske perspektiver, både politologiske og sociologiske, der belyser menneskers tilhørsforhold til et samfund. Et eksempel er medborgerskabsidealet udviklet af T.H Marshall. Marshall fokuserer på tre centrale rettigheder man har adgang til som medborger; de civile, politiske og sociale rettigheder. I Marshalls optik giver medborgerskabet mennesker en status af, at være fuldgældige medlemmer af et samfund, men det er dog kun forbeholdt, de der har statsborgerskab. Flygtningenes manglende statsborgerskab medfører, at de betegnes som "denizens". De bor i landet, men har ikke de samme formelle rettigheder, hvilket betyder at de blandt andet distanceres fra den politiske deltagelse, fordi de ikke har stemmeret. Der er derfor en risiko for, at de udstødes fra samfundet allerede inden, at de har fået mulighed for at skabe sig en tilværelse (Ejrnæs, 2014, s. 390-391). Thomas

Boje beskriver en anden forståelse af medborgerskabet end Marshall. Ved at koble medborgerskab sammen med identitet og tilhørsforhold bliver statsborgerskabet ikke det altafgørende i forhold til at indgå i processer om demokratisk skoling og identitetsdannelse. Gennem aktiv inddragelse i fremskaffelse af velfærdsydelser, udøves aktivt medborgerskab. Via det aktive medborgerskab, eksempelvis som frivillig i foreningslivet, har mennesker mulighed for at sikre læring og aktiv deltagelse i demokratiske processer, og dermed føle sig som en del af samfundet (Boje, 2015, s. 249). I Robert Putnams teori om social kapital defineres foreninger som sociale netværk. De sociale netværk skaber interaktion og sociale bånd mellem mennesker, hvilket ifølge Putnam er et værdifuldt aktiv og en betingelse for menneskers integration (Boje, 2015, s. 247). Deltagelse i foreninger kan derfor medvirke til, at mennesker udvikler tilhørsforhold og identitet, på trods af, at de ikke er fuldt gyldige statsborgere. Undersøgelser viser dog, at mennesker med ikke-vestlig baggrund udebliver fra foreningslivet, og ikke deltager på samme niveau som etnisk danske borgere (Christensen & Christensen, 2006, s. 34). Samme tendens vil formentligt være at finde blandt de nyligt ankomne flygtninge. De oplever en række udfordringer knyttet til deres flygtningestatus, og tilpasning til nye og uvante omgivelser. Dette medfører at de i stedet for at være aktive ydere, er nydende brugere af de mange frivillige tilbud, der er opstået på baggrund af den massive mobilisering.

Som tidligere nævnt har mobiliseringen medført et forstærket fokus på samarbejdet mellem frivillige foreninger og offentlige institutioner. Igennem en række år har der især været en kommunal interesse i frivilligt socialt arbejde, som supplement til den offentlige velfærdsservice. Frivillige foreninger der arbejder indenfor integrationsområdet, har dog indtil nu været forholdsvis uinteressante for de danske kommuner. Noget tyder på, at denne tendens er ved at vende. I en analyse om kommunernes integrationsindsats fra år 2015, udarbejdet af Kommunernes Landsforening (KL), er et af hovedbudskaberne, at otte ud af ti kommuner i høj grad samarbejder med civilsamfundet om opgaver på integrationsområdet (Kommunernes Landsforening, 2015, s. 14). Men hvordan kan det være, at det er blevet interessant for kommunerne at samarbejde med de frivillige foreninger om integrationsindsatsen?

Kommunerne kan mærke konsekvenserne af det formelle integrationsansvar, som de er pålagt gennem Integrationsloven. Blandt andet skal kommunerne sørge for boligplacering, etablere et integrationsprogram (herunder danskundervisning) samt udarbejde personlige integrationskontrakter og integrationsplaner med videre (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold,

2014). De formelle krav medfører at de kommunerne presses, fordi strukturen ikke er gearet til at modtage flygtninge i den nuværende størrelsesorden. Flere kommuner samarbejder derfor bevidst og struktureret med frivillige foreninger (Kommunernes Landsforening, 2015, s. 14). Et eksempel på et konkret samarbejde mellem frivillige foreninger og kommuner, er civilsamfundsprojektet Lokalsamfundet Bygger Bro. Her samarbejder udvalgte kommuner (herunder Aalborg), Røde Kors og Dansk Flygtningehjælp om at engagere borgere og foreninger i lokalområderne til at involvere sig i integrationsindsatsen (Frivillignet, u.å). Involveringen sker ved at borgere melder sig ind i formelle frivillige foreninger, hvor de yder en frivillig indsats gennem foreningernes tilbud. Der er også eksempler på, at kommunerne investerer i, at hjælpe med at oprette uformelle frivilligrupper, som kan være tilknyttet et bestemt boligområde (Aalborg Kommune, u.å).

Kommunerne ønsker at samarbejde med frivillige foreninger, fordi de frivillige kan noget, som kommunerne ikke er i stand til. Ifølge Jacob Bundsgaard (S), formand for KL's Arbejdsmarked og Erhvervsudvalg, kan de frivillige noget særligt, når det handler om at integrere flygtninge. De løfter opgaver af social og medmenneskelig karakter, der betyder noget for hvordan den enkelte flygtning trives i hverdagen. Det sker eksempelvis gennem lektiehjælpsgrupper, venskabsfamilier med videre. Ifølge Bundsgaard er det derfor interessant, at flere kommuner vurderer, at det er vigtigt at benytte sig af den frivillige integrationsindsats (Bundsgaard, 2015). Frivilligrådets formand, Vibe Klarup Voetmann, og formand for Rådet for Etniske Minoriteter, Yasar Cakmak, udtaler i en artikel for *altinget.dk*: *"Helt grundlæggende sker integration ikke hos de offentlige myndigheder. Den sker ude på villavejen, på arbejdspladserne og i fritidsaktiviteterne. Den sker, når vi borgere inviterer hinanden med i hinandens hverdag"* (Voetmann & Cakman, 2015). Integrationen sker således formelt set hos kommunerne, men den uformelle og måske vigtigste del af integrationsindsatsen sker gennem kontakt med velintegrerede borgere, eksempelvis gennem frivillige foreninger og deres tilbud. I løbet af de seneste år har en række undersøgelser belyst omfanget af kommunernes samarbejde med frivillige foreninger, karakteren af det frivillige arbejde samt forslag til hvordan kommunerne kan øge samarbejdet med frivillige foreninger omkring integrationsindsatsen. Det er dog fortsat uklart hvad den frivillige indsats har af betydning for de flygtninge, der bruger de forskellige frivillige tilbud.

Formålet med dette speciale er derfor at udarbejde en kvalitativ undersøgelse, for at skabe indblik i enkelte flygtnings livsverden. Ønsket er, at undersøge hvordan de oplever mødet med den frivillige

indsats, og hvad denne betyder for deres integrationsmuligheder. Ved at benytte social kapital som teoretisk fortolkningsramme opererer specialet derfor med følgende problemformulering:

Hvilken betydning har det for flygtninges integrationsmuligheder, at de gør brug af frivillige foreningers tilbud, når de forstås som sociale netværk?

Kapitel 2 Definition af centrale begreber

Formålet med dette kapitel er at definere de centrale begreber, der anvendes i undersøgelsen. Først og fremmest defineres, hvad der forstås ved en flygtning. Dernæst forekommer en beskrivelse af den integrationsforståelse specialet bygger på. Afslutningsvis præciseres hvad der forstås ved frivillige foreninger, og deres relation til civilsamfundet.

2.1 Asylansøger og status som flygtning

En asylansøger defineres i denne undersøgelse som en udlænding, der søger om ret til at opholde sig og derved få beskyttelse. Asylansøgere kan få asyl på flere måder, men den mest anvendte er at få asyl efter FN's flygtningekonvention. Når der gives asyl efter Flygtningekonventionen, betegnes asylansøgeren som flygtning. Ifølge FN's Flygtningekonvention er en flygtning defineret som *"[...]en person, som nærer en velbegrundet frygt for at blive forfulgt på grund af sin race, religion, nationalitet, sit tilhørsforhold til en social gruppe eller sine politiske anskuelser og som befinder sig uden for det land, hvor personen er statsborger"* (Udlændingestyrelsen, 2016). Opholdsstatus på baggrund af FN's flygtningekonvention er, som udgangspunkt, i fem år. I år 2015 fik 10.856 personer asyl i Danmark. Heraf var 10.787 personer omfattet FN's flygtningekonvention (Udlændinge-, Integrations-, og Boligministeriet, 2015, s. 2). Størstedelen af de ankomne kan derfor, ud fra FN's flygtningekonvention, betegnes som flygtninge der som udgangspunkt har opholdstilladelse i fem år, før deres sag igen skal behandles. Flygtninge vil fremadrettet bruges som en fællesbetegnelse for undersøgelsens genstandsfelt, eksemplificeret ved de fem udvalgte respondenter.

2.2 Integrationsforståelse

Som flygtning er man en minoritet blandt majoritetsbefolkningen. Som beskrevet i problemstillingen er vellykket integration blevet et politisk fokusområde, som jævnligt figurerer i den politiske debat. Selve integrationsbegrebet bruges ofte i flæng og som en fællesbetegnelse, for et begreb der alt for ofte ikke defineres tydeligt. Derfor er det nødvendigt at definere hvordan integration forstås i denne undersøgelse.

Integration kan forstås på forskellige måder, gennem flere perspektiver, og udgøre flere forskellige integrationsformer (Hammer, 1989, s. 34). Integration uddybes via fire forskellige integrationsformer eller forståelser: Assimilation, pluralistisk integration, smeltedigel-integration og segregation.

Assimilation er den ene yderform af integrationsbegrebet. Her beskrives integration, som en proces hvor minoriteten skal ende med blive lig med majoritetsbefolkningen. Det er derfor vigtigt, at nyankomne flygtninge hurtigst muligt lærer majoritetsbefolkningens sprog, normer og værdier således, at de kan begynde at tænke, handle og agere som resten af majoritetsbefolkningen (ibid. s. 35).

Segregation er den anden yderform af integrationsbegrebet. Segregation betyder at adskille. Tanken bag denne opfattelse bygger på, at man ønsker at opbygge et samfund med adskilte områder. Segregation kan ske frivilligt eller via tvang. Den frivillige segregation kan forstås, som et ønske om at minoriteten værner om egen kultur eller religion, hvilket medfører dannelse af parallelsamfund. Den tvungne segregation kan ses, som en konsekvens af at det eksempelvis kan være en udfordring at finde boliger til de fornødne midler, hvorfor der tidligere har været tendens til, at der oprettes egentlige ghettoer hvor minoriteterne lever afgrænset og adskilt fra majoritetsbefolkningen, hvilket også medfører dannelsen af parallelsamfund (ibid. s. 36-37).

Smeltedigel-integration beskrives som en integrationsform hvor minoritetsbefolkningen, i idealforståelsen, har mulighed for at påvirke majoritetsbefolkningens kultur og levemåde. Det er dog væsentligt, at majoritetsbefolkningen er villig til at lade sig påvirke af minoritetsbefolkningens kultur. Der er ofte en større chance for, at minoritetsbefolkningen udsættes for påvirkning fra majoritetsbefolkningen (ibid. s. 37-38).

Den sidste integrationsform er pluralistisk integration. Her fokuseres der på, at majoritet og minoritet tilpasser sig hinanden og giver plads til forskellighed. Som minoritet får man mulighed for at bevare og videreudvikle sin egen kultur, og samtidig lære at klare sig i det nye samfund ved at tilegne sig det, fra kulturen, man selv opfatter som vigtigt. Denne form for integration er, i sin ideelle og oprindelige form, vanskelig at gennemføre. For det første fordi majoritetsbefolkningen skal være indstillet på selv at modtage impulser fra andre kulturer og acceptere forskellighed. Ligeledes er det vigtigt, at det enkelte menneske, både fra majoritet og minoritetsbefolkningen, selv er i stand til at vælge det der for den enkelte er bedst fra de to kulturer (ibid. s. 38).

De fire ovenstående integrationsformer repræsenterer et syn på integration, hvor det at tilegne sig eller afstøde kultur, forstået som sprog, normer, værdier og traditioner, er det helt afgørende element. Kultur får en central betydning for om minoriteten oplever sig integreret eller ej. Det er svært at definere, om den ene integrationsform er bedre end den anden. Det er desuden problematisk at forstå integration ud fra en simpel model, da de forskellige integrationsformer findes i flere forskellige afskygninger og præges af hinanden. Det er derfor også problematisk at konkludere, at man i

Danmark eksempelvis ønsker assimilation fremfor segregation eller omvendt. Integrationsforståelsen afhænger af forskellige befolkningsgruppers holdninger og meninger, samt politiske partiers agendaer og ideologiske syn på integration. En god målestok for integrationsforståelsen kan derfor være den førte integrationspolitik. Anders Ejrnæs beskriver, at integrationspolitikken er gået fra at være stort set fraværende i 1970'erne til at være præget af "work-fare" og assimilation i 00'erne. Samme udvikling ses på det værdipolitiske område, hvor netop krav til sprog, viden om kultur og historie præger indfødsretsprøven til at få dansk statsborgerskab (Ejrnæs, 2014, s. 391-395). Integrationsforståelsen har ikke ændret sig betydeligt siden, hvilket ses i den gældende Integrationslov hvor der blandt andet er fokus på, at flygtninge skal tilegne sig viden om grundlæggende danske værdier og normer. Dette kan bekræftes i Integrationslovens formålparagraf:

"[...] Lovens formål er at sikre, at nyankomne udlændinge får mulighed for at udnytte deres evner og ressourcer med henblik på at blive deltagende, selverhvervende og ydende medborgere på lige fod med samfundets øvrige borgere i overensstemmelse med grundlæggende værdier og normer i det danske samfund" (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold, 2014).

Lovens formål er at sikre at flygtninge skal have mulighed for at udnytte deres evner og ressourcer. Dette skal dog være i overensstemmelse med de grundlæggende danske normer og værdier. Der ses således spor af en politisk tilgang til integration, som præges af assimilation. I loven ses at der er fokus på forskellige centrale indsatsområder, eksempelvis danskundskaber og sociale netværk.

De fire integrationsformer har været udsat for en del kritik, blandt andet fordi det er en forenklet måde at anskue integration på. Integrationsformerne tager kun højde for det kulturelle aspekt, hvilket begrænser helhedsforståelsen af det at være integreret. Christina Kristensen definerer integration, eller dét at være integreret, som den ene yderposition på et spektrum, med udstødt som den anden yderposition. Kristensen beskriver integration, som en proces hvor det udstødte menneske forankres indenfor en række livsområder hvor der eksisterer en normativ forventning om deltagelse. Det kan være deltagelse på arbejdsmarkedet, uddannelse, sociale netværk samt frivillig, kulturel og politisk aktivitet. Ved en ufrivillig udelukkelse fra et eller flere livsområder, kan man betegnes som udstødt fra den normative opfattelse af det gode liv (Kristensen, 2000, s. 144-148). Fordelen ved at definere integration ud fra denne forståelse er, at det giver et nuanceret billede med flere elementer, som kan have betydning for om flygtninge, normativt set, er integreret i samfundet eller ej.

Specialet tillægger sig en integrationsforståelse der er præget af assimilation, hvor en vellykket integration af flygtninge er kendetegnet ved, at de opnår deltagelse i en række livsområder inspireret af Kristensens definition. Livsområderne er valgt med baggrund i Integrationslovens centrale indsatsområder, hvilket underbygges af en rapport der angiver udfordringer på integrationsområdet. Rapporten er udgivet af det tidligere Ministerium for Flygtninge, Indvandrere og Integration i samarbejde med Tænketanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark. Livsområderne præsenteres i det følgende.

Sociale netværk

Kontakt med danskere, dannelsen af netværk med videre anses for at være et element, der har stor betydning for den enkelte flygtninges integrationsmuligheder. En udelukkelse fra sociale netværk kan i værste fald medføre isolation. I Integrationslovens §5a står der beskrevet, at kommunen kan oprette værtsordninger hvor privatpersoner fungerer som værter, med henblik på at styrke flygtningenes personlige netværk og integration i det danske samfund. Denne funktion kan uddelegeres til frivillige foreninger (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold, 2014). Tænketanken påpeger vigtigheden af flygtninges kontakt til danskere, idet flygtninge kan få bedre kendskab til dansk kultur, sprog og samfundsforhold gennem denne kontakt (Tænketanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark, 2006, s. 108).

Danskkundskaber

Muligheden for at tilegne sig danskkundskaber, anses for at være et vigtigt livsområde, da sproget kan give adgang til deltagelse i sociale netværk, eller forbedre muligheder for at finde arbejde, uddannelse med videre. For at opnå deltagelse på dette livsområde er flygtninge derfor afhængige af at tilegne sig sproglige egenskaber. Ifølge Integrationslovens §21 skal flygtninge tilbydes danskundervisning indenfor den første måned de ankommer til den kommune, som de skal bo i. Danskundervisningen er en del af kommunernes integrationsprogram, og foregår normalvis på et kommunalt sprogcenter. Danskundervisningen kan udvides til at indeholde sprogpraktikker, hvor erhvervserfaringen kombineres med sprogtræning (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold, 2014).

Arbejdsmarked og uddannelse

I Integrationsloven beskrives det, at den enkelte flygtning skal mødes som jobparat og derfor delta-

ge i arbejdsmarkedsrettede aktiviteter. Ifølge en række nye ændringer (gældende fra 8. juni 2016) i Integrationsloven skal kommunerne sikre, at flygtninge tilbydes virksomhedspraktik senest 4 uger efter ankomsten til kommunen (Sørensen S. P., 2016). Som en del af integrationsprogrammet kan den enkelte flygtning tilbydes beskæftigelsesrettede tilbud, såsom vejledning og opkvalificering, virksomhedspraktik samt ansættelse med løntilskud (jf. Integrationslovens §23). Hvis en flygtning er mellem 18 og 25 år gammel og ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse kan kommunen give tilbud om uddannelse (jf. Integrationsloven §16a) (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold, 2014). I integrationsprogrammet er der fokus på flygtnings muligheder for at deltage på arbejdsmarkedet, hvilket også har fået stor opmærksomhed i den politiske debat. Derfor er deltagelse i arbejdsmarkedet, med det formål at blive selvforsørgende, også en væsentlig faktor i flygtnings integrationsproces. Tænk tanken påpeger, at det er et afgørende mål for en vellykket integration at flygtninge i samme omfang som danskere er i beskæftigelse. Formålet med at komme i beskæftigelse er ikke kun at flygtninge skal opnå selvforsørgelsesstatus. Gennem arbejde er forventningen, at flygtninge skaber kontakt med danskere og derved opnår faglig udvikling, bedre dansk kundskaber og øget viden om danske samfundsforhold (Tænk tanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark, 2006, s. 51).

Politisk deltagelse

De nyankomne flygtninge har ikke stemmeret, hvilket medfører en distance til den direkte politiske deltagelse. I Integrationsloven fokuseres der på flygtnings aktive medborgerskab. Integrationslovens §15a stk. 4 beskriver, at flygtninge skal tilbydes aktiviteter der styrker det aktive medborgerskab (Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold, 2014). Det kan eksempelvis være deltagelse i foreningsliv, hvor flygtningene indgår i fællesskaber der forfølger fælles mål og interesser gennem formel og uformel deltagelse i beslutningstagen omkring samfundsproblemer. At være frivillig i foreningsarbejde anses for at være en vigtig indikator for flygtnings politiske deltagelse (Boje, 2015, s. 249)

2.3 Civilsamfundet og de frivillige foreninger

De frivillige foreninger beskrives ofte som en del af civilsamfundet, og man kan derfor antage, at de medvirker til at producere eller reproducere de kendetegn og værdier, der normativt tilhører civilsamfundet. Begrebet civilsamfund anvendes i flere sammenhænge og indeholder forskellige betyd-

ninger. Derfor følger her en redegørelse af civilsamfundet og de frivillige foreningers indbyrdes relation, som den forstås i dette speciale.

Først og fremmest kan civilsamfundet defineres ud fra den klassiske sektoropdeling hvor Wolfgang Streeck og Phillippe C. Schmitter beskriver civilsamfundet, som en social orden, sfære eller sektor på lige fod med staten og markedet. Især civilsamfundet og statens relation til hinanden har betydning for dette speciale, hvorfor markedet ikke vil indgå i nogen nævneværdig grad fremadrettet. Ifølge Streeck og Schmitter har hver sektor sine egne styringsprincipper, ressourcer, aktører, motiver samt belønningssystemer (Pestoff, 1998, s. 38-39). Det kan derfor antages, at de forskellige sektorer har en række kendetegn, der distancerer dem fra hinanden. Lars Skov Henriksen har udviklet en abstrakt idealtypisk oversigt, der tydeliggør forskellene mellem de forskellige sektorer.

Tabel 1: Begrebslig oversigt

	Rationale	Medie for formidling	Relationstype	Sammenholds-faktor	”Guiding principle”
Bureaukrati (stat)	Stabilitet, forudsigelighed	Professioner, administrative procedurer	Tvang	(Autoritativ) regulering	Hierarkisk kontrol
Marked	Profit	Penge	Bytte	Kontrakt	Spredt konkurrence
”Community” (civilsamfund)	Fællesskab	Kommunikative netværk	Gensidighed	Sociale Bånd	Spontan solidaritet

(Henriksen, 1996, s. 49)

Tabellen viser, at de forskellige sektorer er præget af idealtypiske kendetegn. Civilsamfundet beskrives med flere positive værdier end staten. Når der tales om staten bærer interaktionen mellem mennesker præg af tvang, hvilket afføder en hierarkiske tankegang, som knyttes til de statslige styringsprincipper. Civilsamfundet er modsat præget af fællesskab og solidaritet mennesker imellem. Her er det især sociale bånd og netværk, præget af gensidighed og tillid, der fungerer som sammenholdsfaktor mellem mennesker. Staten og civilsamfundet distanceres derfor fra hinanden, og præsenteres som to modsatrettede sektorer der har vidt forskellige tilgangsmåder til hvordan opgaver udføres. Kort sagt kan civilsamfundet derfor defineres, som et område i samfundet, der hverken er styret af statslige eller markedsmæssige logikker. Denne definition er imidlertid så bred, at den kan

være svær at anvende i praksis. Derfor defineres civilsamfundet i dette speciale, som et afgrænset og uafhængigt område, der rummer alle frivillige og formelle sammenslutninger samt netværk, der ikke er familiære, statslige eller markedsbærende. Denne definition afspejler den frivillige dimension af civilsamfundet, hvor mennesker organiserer sig for at løse en opgave eller fremme en sag. Det civile samfund kan derfor betegnes som en frivillig sektor (Henriksen, 2014, s. 90; Bob, 2011, s. 210). Tanken om det civile samfund, som en frivillig sektor bygger på Alexis de Tocquevilles studier af det amerikanske demokrati i 1830'erne. Tocqueville lagde særlig vægt på aktørerne i det civile samfund ved at fokusere på den tilbøjelighed amerikanerne havde til at danne foreninger og andre kollektive sammenslutninger, når der skulle løses fælles opgaver. Tocqueville præsenterer dermed en forståelse af civilsamfundet, der fokuserer på foreninger, og andre frivillige sammenslutninger (græsrodsbevægelser, NGO'er, kirker og sociale bevægelser med videre), betydning for det enkelte menneskes samfundsmæssige og sociale integration. Det civile samfund bidrager til, at det enkelte menneske socialiseres til værdier om samarbejde og deltagelse, hvilket har betydning for det enkelte menneskes tilhørsforhold til det pågældende samfund (Henriksen, 2014, s. 91; Gaventa, 2011, s. 417).

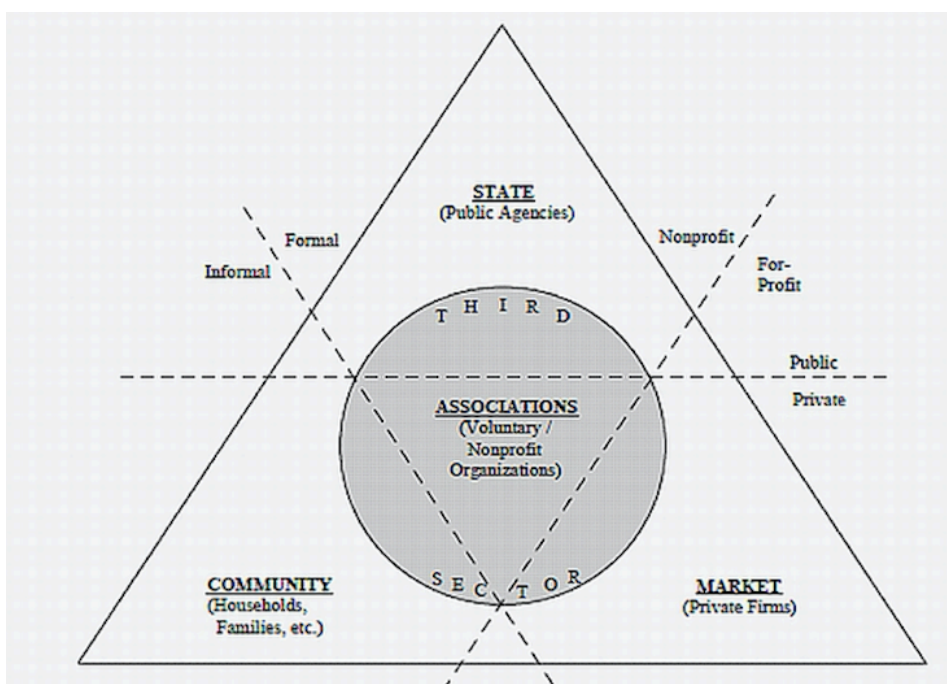
Tocqueville beskriver at foreninger er en del af det civile samfund, hvorfor der er behov for at definere disse yderligere. Henriksen definerer (1) at foreningerne har en vis grad af formalisering, (2) og de er organisatorisk adskilt fra, og kontrolleres ikke af staten. (3) Foreningerne er nonprofitorienterede og (4) deltagelse i foreningen skal være frivillig, hvilket vil sige at deltagelse udspringer af en selvstændig beslutning og er derfor ikke (retligt) påtvunget. (5) Afslutningsvis skal der indgå et vist minimum af frivillig arbejdskraft, som en del af foreningens ressourcegrundlag (Henriksen, 2014, s. 95-96).

Tocquevilles definitionen af civilsamfundet som en frivillig sektor, kan kritiseres da frivillige foreninger ikke udelukkende bør sættes lig med én bestemt sektor og dennes karaktertræk. Sektorteoriene kritiseres for at være generaliserende og give de forskellige sektorer fastlåste karaktertræk, som afgrænses til ét bestemt område. Grænserne mellem de forskellige sektorer er blevet mere flydende. De frivillige foreninger udvikler i højere grad tætte relationer og indgår i netværk med eksempelvis staten, og samtidig har staten et ønske om at indgå samarbejde med de frivillige foreninger. Det kan derfor være en udfordring at anskue de frivillige foreninger som en stereotyp del af et afgrænset område. Professionalisering og bureaukrati er ikke nødvendigvis noget der kun kendeteg-

ner den offentlige sektor og omvendt er netværk og gensidighed ikke nødvendigvis noget der kun kendetegner de frivillige foreninger. Der er med andre ord stor forskel på organisering og værdiorientering hvilket besværliggør en generalisering af det frivillige arbejde (Henriksen, 1996, s. 45-46). Tocqueville kritiseres for, at det civile samfund primært består af formelle foreninger. Hermed er der en risiko for at overse betydningen af de uformelle sammenslutninger, og lokale netværk, som har fået stor betydning, især på integrationsområdet (Henriksen, 2014, s. 91).

På baggrund af ovenstående kritik har Victor Pestoff videreudviklet en model for foreningernes placering ud fra Adalbert Evers og Helmut Wintersberger velfærdstrekant. Pestoff placerer de frivillige foreninger som en del af den tredje sektor og tilføjer tre essentielle sociale dimensioner, der har til formål at skelne samt afgrænse de sociale ordener fra hinanden: offentlig/privat, profit/non-profit, formel/uformel (illustreret ved de stiplede linjer i figur 1) (Pestoff, 1998, s. 39).

Figur 1: Den tredje sektor

(Pestoff, 1998, s. 42)

I modellen ses det, at den tredje sektor, eksemplificeret ved "associations" (foreninger), er placeret i midten, hvor den breder sig over både civilsamfund, stat og marked. Dette giver et dynamisk billede af den tredje sektor som, ud fra denne forståelse, derfor ikke automatisk reproducerer de kendetegn

og værdier der normalvis tillægges civilsamfundet. Det bliver i stedet den enkelte forenings organisering, og derfor placering i modellen, der har betydning for om de reproducerer de tillagte værdier, som er en del af civilsamfundet, staten eller markedet.

På baggrund af Pestoffs kritik af den idealtypiske sektoropdeling, er det vigtigt ikke uden videre at tilegne de frivillige foreninger positive værdier. Det antages at der hersker en stor mangfoldighed blandt de frivillige foreninger, som derfor opfattes forskelligt at de flygtninge, der gør brug af de forskellige tilbud. Der rettes desuden opmærksomhed på, at definitionen af de frivillige foreninger knytter sig til det formelle element, og dermed afskriver de uformelle sammenslutninger, som også Tocqueville kritiseres for ikke at være opmærksom på. Pestoff præsenterer et nuanceret billede af de frivillige foreningers placering i velfærdstrekanten. Han skelner mellem formel og uformel organisering af de frivillige foreninger. Den uformelle organisering ses således at have en tydeligere karakter af, at være en del af civilsamfundet, mens den formelle organisering nærmer sig de bureaukratiske eller statslige karaktertræk (jf. figur 1). På integrationsområdet er der opstået sociale bevægelser, som Venligboerne, der har mobiliseret borgere, som ikke før var frivillige. En sådan social bevægelses betydning for flygtninge ville mangle såfremt man udelukkende holdt sig til Henriksens og Tocquevilles definitioner.

Afslutningsvis er det væsentligt at gøre opmærksom på at der er stor forskel på de frivillige foreningers tilbud, og deres funktion i forhold til at sikre integration blandt flygtninge. Derfor skelnes der mellem 1:1 og gruppebaserede tilbud. I tilbud der integrerer 1:1 er den personlige relation mellem flygtning og frivillig vigtig. Eksempler på sådanne tilbud, er lektiehjælp, netværksfamilier og diverse mentorordninger. Fordelen ved tilbud der fokuserer på 1:1 kontakt er, at de kan skabe mulighed for direkte læring, eksempelvis i forbindelse med udvikling af danskkundskaber. I tilbud der integrerer gennem gruppebaserede fællesskaber er fokus at skabe et socialt fællesskab, der kan medvirke til at mindske isolation og ensomhed blandt flygtninge (Oxford Research A/S, 2013, s. 11).

Kapitel 3 Metodiske overvejelser

I specialets problemformulering anses både flygtninge, der gør brug af frivillige foreningers tilbud, men også selve foreningernes tilbud som analysens genstandsfelter. Genstandsfelterne er komplekse og mangfoldige af flere årsager. Flygtninge kan eksempelvis ikke betegnes som én samlet gruppe, da de har forskellige baggrunde, uddannelser, kulturelle udfordringer samt oplevelser og erfaringer med frivillige tilbud. De frivillige tilbud er ligeledes af varierende og det forventes at der vil forekomme tilbud af 1:1 karakter samt gruppebaserede tilbud. Der er mange elementer der skal tages højde for hvilket gør, at undersøgelsens kompleksitet forøges. Komplexiteten har betydning for de metodiske valg, der foretages i dette kapitel.

3.1 Ontologiske og epistemologiske antagelser

Undersøgelsens videnskabsteoretiske tilgang tager afsæt i socialkonstruktivistisk og hermeneutisk videnskabsteori. Den socialkonstruktivistiske videnskabsteori er på sin vis en modsætning til realismens fokus på, at virkeligheden udgør en objektiv realitet, der eksisterer uafhængigt af menneskers erkendelse af den. Den socialkonstruktivistiske tradition betoner, at virkeligheden præges og formes af menneskers erkendelse af den. Fænomener er dermed ikke evige eller uforanderlige men et produkt af menneskers handling, historie samt sociale processer og kan betegnes som sociale konstruktioner (Rasborg, 2009, s. 349). Den enkelte respondent og den virkelighed de beskriver, opfattes derfor som sociale konstruktioner der er kontekstafhængige og foranderlige. Respondenternes viden og erkendelse vil ikke opfattes som en direkte afspejling af virkeligheden, men som en fortolkning heraf. Det socialkonstruktivistiske udgangspunkt har også et individuelt perspektiv, eftersom fænomener er social konstrueret ud fra det enkelte menneskes livsunivers. Den enkelte respondent bringer dermed sit eget perspektiv med i analysen, hvilket gør det muligt at indfange flere perspektiver på problemstillingen.

Socialkonstruktivismen kombineres med hermeneutikken for at beskrive det epistemologiske udgangspunkt. Såvel hermeneutikken som socialkonstruktivismen beskriver mennesket som aktiv fortolker af virkeligheden. Socialkonstruktivister har fokus på helheden, hvorimod hermeneutikere forstår virkeligheden ud fra delelementer der alle skal medtages for at forstå helheden. Den epistemologiske antagelse i hermeneutikken er, at man erkendelsesmæssigt kan nærme sig en forståelse af det undersøgte. For at opnå erkendelse bruges den hermeneutiske spiral, som en analytisk model. Den hermeneutiske spiral beskriver den vekselvirkning, der sker mellem del og helhed i fortolk-

ningsprocessen. De enkelte dele kan kun forstås hvis helheden inddrages og omvendt. Helheden, forstået som respondenternes udtalelser, kan kun fortolkes korrekt hvis de enkelte dele, forstået som den kontekstuelle sammenhæng, medtages. Det betyder at respondenternes udsagn aktivt fortolkes. Dette bevirker at den viden der produceres i specialet, er baseret på og afhængig af konteksten (Rasborg, 2009, s. 351; Højberg, 2009, s. 312).

3.2 Undersøgellesdesign

Undersøgelsens design tager sit udgangspunkt i problemstillingen, der bestemmer at indsamling af empiri foregår på individniveau. Derfor anvendes det multiple case design. I det multiple case design opfattes hver enkelt respondent som en individuel case (fremadrettet benævnt som respondenter) (de Vaus, 2001, s. 227). Der er en klar sammenhæng mellem det kontekstafhængige videnskabssteoretiske fokus og den metode der anvendes til at indsamle empiri. Det multiple case design har sin styrke i, at hver respondent anskues individuelt hvilket gør det muligt at have øje for den kontekstafhængige viden. Dermed giver designet mulighed for at indfange bredere perspektiver på problemstillingen, hvilket ifølge David de Vaus gør det multiple case design stærkere og mere overbevisende end et single case design (ibid.). Det multiple case design har i dette speciale karakter af, at være teorifortolkende hvilket betyder at teorien bruges til at fortolke empiriske udsagn. Det teorifortolkende casestudie tager afsæt i allerede eksisterende teori, med det formål at genere ny empirisk viden. I det teorifortolkende casestudie bliver teorien derfor også styrende og retningsgivende, både i forhold til indsamling og analyse af det empiriske materiale. Teorien kan bidrage til at indfange forskelle og ligheder i det empiriske materiale, hvilket kan vise sig at være en fordel da teoretiske udsagn kan sættes op mod det empiriske materiale, og give et mere nuanceret billede af genstandsfeltet (Antoft & Salomonsen, 2012, s. 39).

3.2.1 Valg af respondenter

Det ønskværdige udgangspunkt for undersøgelsen er at vælge respondenter med udgangspunkt i det, som Bent Flyvbjerg kalder for maksimalt varierende cases. Respondenter udvælges på baggrund af et ønske om at skaffe informationer om betydningen af forskellige omstændigheder. Når det skal undersøges hvilken betydning de frivillige tilbud har for flygtninges integrationsmuligheder, er det således vigtigt at skaffe et bredt og mangfoldigt udsnit. Da der ikke findes en "best practice" for udvælgelsen af respondenter, er de valgt ud fra nedestående kriterier. Det bør dog pointeres, at det i praksis ikke har været muligt at indfri alle kriterier.

Engelsksproglige kompetencer

Da de nyankomne flygtninge ikke har tilstrækkelige dansk kundskaber, måtte en metodisk overvejelse være om interviewene skulle foregå på respondenternes modersmål eller på engelsk. Fordelen ved at lade at respondenterne tale på deres modersmål er, at de formentlig har bedre mulighed for, at udtrykke sig og give deres mening til kende. En anden fordel er, at mængden af respondenter ikke begrænses af manglende engelskkundskaber og derfor vil det være muligt at vælge mellem en større mængde respondenter. Det er dog en metodisk udfordring og ulempe at en tolk skal være til stede. Fortolkningsprocessen sker efter tolkens oversættelse og der kan være en risiko for, at centrale pointer går tabt. Derfor foretages interviewene på engelsk (ét interview er dog foretaget på dansk efter respondentens eget ønske). Det har haft den konsekvens, at udvalget af respondenter begrænses. Ved at foretage interviews på engelsk, er der en risiko for, at der kan ske skævvridning i det empiriske materiale. Det formodes at de flygtninge der taler engelsk, har en bedre uddannelse som muligvis kan påvirke deres integrationsmuligheder i en positiv retning, modsat de flygtninge der har lav uddannelse og ikke kan engelsk. Uddannelse bliver derfor implicit et kriterium for udvælgelse af respondenter da det forventes, at sproglige kompetencer hænger nøje sammen med uddannelsesniveau.

Nationalitet

Det vurderes at national baggrund har betydning for flygtnings integrationsmuligheder i Danmark. Størstedelen af de flygtninge der er ankommet til Danmark er enten fra Syrien eller Eritrea. Der findes ikke en nøjagtig landsdækkende beskrivelse af nyankomne flygtninge målt på nationalitet, alder og køn, hvorfor et uddrag af Aalborg Kommunes flygtningestatistik er anvendt som et pejlemærke for fordelingen (jf. bilag 1). I statistikken kan man således se, at 32 procent af flygtninge i Aalborg Kommune er fra Eritrea mens 51 procent er fra Syrien (jf. bilag 1, tabel 2.1). Derfor foretages en afgrænsning så det er respondenter fra disse nationer, der indgår i det empiriske materiale.

Køn

Det antages at der kan være en forskel mellem mænd og kvinders integration, hvorfor det er forsøgt at finde respondenter af begge køn. I praksis har det været en udfordring, da udvalget bærer præg af at størstedelen af flygtningene er mænd. I bilag 1 tabel 2.2 og 2.3 ses det, at 175 ud af 616 flygtninge fra Syrien og Eritrea er kvinder.

Deltagelse i frivillige tilbud

Som tidligere beskrevet er der forskel på frivillige foreningers organisering, værdigrundlag og tilbud (jf. afsnit 2.3). Derfor er det en fordel, at udvælge respondenter med udgangspunkt i deres tilknytning til forskellige frivillige foreninger. I praksis har dette været en udfordring. Det har vist sig at respondenterne deltager i flere foreningers tilbud, der både er organiseret formelt og uformelt, på samme tid. Derfor er respondenterne ikke udvalgt efter det tilbud de gør brug af. Såfremt at respondenterne benytter flere tilbud er det væsentligt at være opmærksom på, at de forskellige tilbud ikke blandes sammen i interviewsituationen.

Afslutningsvis ses det således tydeligt, at den sproglige barriere har været medvirkende til, at respondenterne ikke er så varierende som ønsket. Det har dog vist sig, at der er stor variation og spredning mellem de forskellige respondenter, målt på andre kriterier end de først udvalgte. Variationerne mellem respondenterne uddybes i det kommende afsnit 4.2. De udvalgte respondenter er fundet ved at opsøge frivillige foreninger, kommunale institutioner og projekter hvor flygtninge deltager på daglig basis.

3.3 Interviewovervejelser

Indsamling af empiri foretages ved den kvalitative tilgang. Ved at benytte den kvalitative tilgang kan respondenternes livsverden bedst muligt indfanges (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 17). Med andre ord giver den kvalitative tilgang mulighed for, at respondenterne kan udfolde deres meninger og synspunkter, hvilket er grunden til at der foretages enkeltinterviews. Alternativt kunne fokusgruppinterviews anvendes, men der er en risiko for, at respondenterne her påtager sig hinandens holdninger og meninger. Fokusgruppinterviews stemmer ikke overens med specialets metodiske design, hvor hver respondent anskues enkeltvis (Bryman, 2012, s. 517-518).

3.3.1 Interviewguide

Som forberedelse til interviewene er der udarbejdet en semi-struktureret interviewguide, der fremgår af bilag 2. Interviewguiden er opdelt i temaer med dertilhørende spørgsmål, der tager udgangspunkt i den teoretiske ramme og operationalisering (beskrevet i kommende kapitel 6) (Bryman, 2012, s. 471). Interviewguiden skal sikre, at problemstillingen besvares bedst muligt. I praksis er interviewguiden vejledende, da det primære fokus er at frembringe respondenternes synspunkter. Det undlades at begrænse respondenternes synspunkter men i stedet give plads til, at de selv kan

fortælle om de emner og synspunkter, som de finder vigtige. Analysens indhold bliver derfor styret af respondenternes udtalelser, og det de finder vigtigt i relation til problemstillingen.

3.3.2 Interviewsituationen

Interviewsituationen har været udfordret af sproglige barrierer. I nogle tilfælde forstod respondenterne ikke spørgsmålet hvorfor vi i fællesskab forsøgte, at nå frem til en fælles forståelse gennem udbyldelse på enten engelsk eller dansk. I retrospektiv havde det formentlig været en fordel at have en tolk til rådighed under interviewene. I disse tilfælde kunne tolken formidle og forklare spørgsmålet på respondentens modersmål, så det stillede spørgsmål blev gjort forståeligt for respondenterne. I interviewsituationen har der været opmærksomhed på at de kulturelle normer kan være forskellige. Steinar Kvale og Svend Brinkmann beskriver hvordan både verbale og nonverbale kulturelle forskelle kan medføre, at man som interviewer forfejer målet. Eksempelvis kan ordet ”ja” have en flertydig betydning, mens et nonverbalt nik ligeså kan være flertydigt (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 164). I nogle interviewsituationer var det tydeligt at respondenterne opfattede situationen autoritær, hvilket medførte et distanceret forhold mellem respondent og interviewer. Det var tydeligt at respondenterne i visse tilfælde havde en overdreven respekt og derfor udtrykte det, som de troede var forventet af dem. Dette krævede at spørgsmål flere gange måtte omformuleres, for at få respondenterne til, at udtrykke egen mening og holdning. Desuden var der i løbet af interviewsituationen fokus på, at undlade brug af begreber som i høj grad er en del af en dansk kontekst. Eksempelvis blev det antaget, at frivillighed defineres anderledes i Syrien og Eritrea hvorfor respondenterne også kan have svært ved at definere dette gennem dansk kontekst og forståelse.

3.4 Metodiske udfordringer

3.4.1 Undersøgelsens generaliserbarhed

Det multiple case design og den kvalitative metode har sin styrke i, at det giver mulighed for at indsamle empiri på individniveau og give et bedre indblik i de enkelte respondenters livsverden. Dette medvirker at undersøgelsens generaliserbarhed, eller eksterne validitet, må formodes at være lav. Det kan være besværligt at vurdere om resultaterne kan generaliseres fra én specifik respondent til en hel population eller gruppe (de Vaus, 2001, s. 28-29). Det er dog vigtigt at gøre sig overvejelser omkring generalisering, når der anvendes teori som fortolkningsramme af empirien, fordi det til en hvis grad muliggør analytisk generalisering. Ved analytisk generalisering er det vigtigt at lave en systematisk beskrivelse og fortolkning af empiri for at se dem i sammenhæng med den overordnede

fortolkningsramme (Antoft & Salomonsen, 2012, s. 49). For at kunne foretage analytisk generalisere skal der være en klar kobling mellem empiri og teori. Det skal kunne ses hvilke empiriske observationer der kan overbevise om teoriens forklaringspotentiale og fortolkningsramme (ibid. s. 51). Dette er forsøgt at sikre gennem en tydelig beskrivelse af de enkelte respondenter samt strukturering af interviewguiden, og dermed empirien, efter den teoretiske fortolkningsramme.

Ifølge Flyvbjerg kan den empiriske viden bidrage til den videnskabelige udvikling. Flyvbjerg beskriver, at eksemplets magt som kilde til videnskabelig udvikling er undervurderet. Han mener, at mennesket bedst studeres gennem konkret praktisk kontekstafhængig viden, som et casestudie kan generere (Flyvbjerg, 2009, s. 89 & 94). Respondenterne kan således anses som eksempler, der gennem deres erfaringer, oplevelser og fortællinger kan bidrage til den videnskabelige udvikling på området.

Der kan fortsat stilles spørgsmål ved, hvorvidt en decideret generalisering af analysens resultater er mulig eller ej. Udvælgelsen af respondenter bærer præg af, at der ikke findes lignende undersøgelser, der kan henvise til kriterier for udvælgelsen af maksimalt varierende cases. Det betyder, at det har været besværligt at sikre, at der er maksimal variation mellem de forskellige respondenter. Problemstillingen er ligeledes kompleks, hvilket besværliggør en generalisering. Flygtninge kan ikke generaliseres som én bestemt gruppe med samme kendetegn. De har alle forskellige udgangspunkter, oplevelser og erfaringer der skal tages højde for. Desuden er en generel og tydelig definition af integrationsbegrebet en mangelvare, hvorfor det er vigtigt at pointere at resultaterne i høj grad skal ses i lyset af den integrationsforståelse der anvendes.

3.4.2 Undersøgelsens pålidelighed

Det vurderes at problemstillingens kompleksitet har betydning for undersøgelsens pålidelighed eller reliabilitet. For at skabe en stærk pålidelighed er det nødvendigt at lave en udførlig beskrivelse af den begrebslige afgrænsning, teoriens indhold, samt de metodiske valg og fravalg i forhold til indsamling af empiri. Der er løbende udarbejdet beskrivelser dels af afgrænsningens betydning for nærværende undersøgelse, teoriens fortolkningspotentiale samt de metodiske valg i forbindelse med indsamling af empiri. Dette har været en nødvendighed for at skabe overblik, retning og klarhed over undersøgelsen for at forstærke pålideligheden (de Vaus, 2001, s. 31). Det kan dog diskuteres, hvorvidt en reproduktion af samme undersøgelse vil medføre samme analytiske resultater, især fordi det kan være svært at lave standardiserede kvalitative undersøgelser. Respondenternes udtalelser fortolkes, og der er en risiko for, at deres udtalelser præges af den fastsatte fortolkningsramme, samt

min egen forståelse af virkeligheden. Problemstillingen er et værdipolitisk emne, som mange har en holdning til, hvorfor der er behov for en objektiv analytisk tilgang til det empiriske materiale. Manglende objektivitet kan medføre, at pålideligheden svækkes.

Kapitel 4 Det empiriske grundlag

I dette kapitel præsenteres specialiets empiriske grundlag. For at give det fornødne overblik, præsenteres de frivillige foreningers tilbud, som de forskellige respondenter nævner at de enten har gjort eller fortsat gør brug af. Derefter præsenteres de fem udvalgte respondenter. Af hensyn til anonymitet fremgår respondenternes navne ikke.

4.1 Præsentation af de frivillige foreninger og deres tilbud

Elsk Aalborg International

Elsk Aalborg International er et projekt under Elsk Aalborg bevægelsen. Dette er en formel forening, da den er organiseret i af Aalborg Valgmenighed. Elsk Aalborg International har fokus på at fremme værdier om venlighed, hjælpsomhed og gæstfrihed. Tilbuddet er oprindeligt tænkt til alle internationale i Aalborg, hvorfor det ikke kun er flygtninge der gør brug af de forskellige aktiviteter. Tilbuddet kan benyttes to eftermiddage om ugen. Begge dage er der danskundervisning kombineret med andre aktiviteter. Den ene aktivitet er ”Kend Aalborg – kend danskerne” hvor der er fokus på, at se danske film, dyrke sport, prøve en dansk tradition eller tage på tur til et sted i Aalborg. Den anden aktivitet er ”Venlighed, hjælpsomhed og gæstfrihed” hvor der er fokus på, at hjælpe hinanden med forskellige ting, eller planlægge arrangementer for fællesskabet eller andre borgere i Aalborg (Elsk Aalborg International, 2016). Elsk Aalborg International’s tilbud har fokus på 1:1 relationer gennem sprogundervisning og gruppebaserede aktiviteter.

FrivilligAalborg

FrivilligAalborg er en formel forening under Dansk Flygtningehjælp, som støtter flygtninge og indvandrere i Aalborg. De har en række tilbud for flygtninge og indvandrere i alle aldre. Foreningens formål er, at fremme integrationsindsatsen i lokalområdet og skabe dialog, tolerance og forståelse. FrivilligAalborg tilbyder forskellige sprog- og lektiecaféer stort set alle dage i løbet af ugen. Derudover tilbyder de at organisere netværksfamilier til flygtninge, hvor formålet er integration gennem 1:1 relation.

Røde Kors Nibe

Røde Kors Nibe er en formel forening, der er organiseret under det landsdækkende Røde Kors. De har forskellige tilbud, hvoraf et enkelt henvender sig til flygtninge. Røde Kors Nibe tilbyder

besøgstjenester som kan defineres ud fra tanken om netværksfamilie, eller netværksven hvor integration foregår gennem 1:1 relation (Røde Kors Nibe, 2016).

Asylforum

Asylforum er en formel forening i Aalborg, som er interesseret i asylpolitik. Formålet er at skabe dialog med asylansøgere og flygtninge, og udarbejde tilbud der baserer sig på deres behov for at modvirke isolation og eksklusion. Asylforum har tilbud to gange ugentlig hvor der er mulighed for at lave sociale aktiviteter, forbedre danskundskaber i mindre grupper eller få en rundtur i Aalborg by. Derudover afholder Asylforum arrangementer, der strækker sig udover det ugentlige program (Asylforum Aalborg, u.å.). Asylforums tilbud har fokus på 1:1 relationer og gruppebaserede aktiviteter.

Legal Aid - Udlændingehjælp

Legal Aid - Udlændingehjælp er en ny formel forening i Aalborg. Foreningen blev skabt som et led i et samarbejde mellem Legal Aid - Retshjælp i Danmark, Jobcenter Integration i Aalborg samt Udlændingekontoret ved Nordjyllands Politi. Med baggrund i den store flygtningestrøm har Udlændingekontoret og andre kommunale institutioner oplevet at mangle samarbejdspartnere, der kunne yde juridisk hjælp på området. Formålet med tilbuddet er, at hjælpe flygtninge med at udfylde deres ansøgninger om familiesammenføring, opholdstilladelse, statsborgerskab med videre og har åbent en dag ugentligt (Legal Aid, u.å.).

Uformel frivillighed

Den uformelle frivillighed ser ud på forskellige måder. Den uformelle frivillighed er karakteriseret ved enkeltpersoner eller mindre grupper, der ønsker at gøre en forskel. Oftest opsøger enkeltpersoner steder hvor flygtninge opholder sig. Det kan typisk være asylcentre, sprogcentre eller ”gennemgangsboliger”. En gennemgangsbolig forstås som en bolig hvor den pågældende flygtning bor indtil de tildeles permanent bolig. Tilbuddene er meget forskellige, alt efter hvad enkeltpersonen ønsker at bidrage med, men er oftest praktisk hjælp, sprog- og lektiecafé med videre gennem 1:1 kontakt eller gruppebaserede aktiviteter.

4.2 Præsentation af respondenterne

Respondent A

Respondent A er 27 år gammel og er oprindeligt fra Syrien. Han ankom til Danmark for ca. 1,5 år siden og fik asyl i september år 2014. A bor i Nibe sammen med hans kone, der kom til Danmark ved en familiesammenføring i september år 2015. A er i Syrien uddannet Electrical Engineer og har en diplomuddannelse i grafisk design. A deltager i Aalborg Kommunes integrationsprogram, hvor han er i sprogskole tre dage om ugen. De resterende dage er han i praktik i en AOF-butik, hvor han hjælper med at udføre diverse designopgaver. A har siden sin ankomst til Nibe benyttet en række frivillige tilbud. I forbindelse med praktiske udfordringer vedrørende familiesammenføring har A benyttet sig af Legal Aid - Udlændingehjælp. A har også deltaget i Elsk Aalborg International og har en netværksperson fra FrivilligAalborg, som er bosiddende i hans lokalområde. A giver udtryk for, at han primært gør brug af Elsk Aalborg International's tilbud for at skabe netværk med danskere, flygtninge og andre internationale.

Respondent B

Respondent B er 32 år gammel og er oprindeligt fra Syrien. I Syrien er B uddannet fra Aleppo Universitet indenfor International Law. Han arbejdede som advokat, inden han flygtede fra Syrien. B fik asyl i Danmark i august 2015, og blev i den forbindelse boligplaceret i Aalborg. B deltager i Aalborg Kommunes integrationsprogram med tre dages sprogskole og to dages praktik. B er i praktik i en malerbutik, hvor han hjælper med salg af diverse malerprodukter. B har gjort brug af to frivillige foreningers tilbud - Elsk Aalborg International og Asylforum. B giver udtryk for, at han gør brug af Elsk Aalborg International og Asylforum for at lære dansk og møde andre mennesker.

Respondent C

Respondent C er 31 år gammel og er oprindeligt fra Syrien. I Syrien er C uddannet indenfor økonomi og har en bachelor i Promotion Technology and Management. C havde i Syrien arbejde indenfor den finansielle sektor. C kom til Danmark i sommeren år 2014 og fik asyl i september år 2014 hvorefter han blev bosat i Nibe. C deltog i Aalborg Kommunes integrationsprogram, indtil at han i sommeren 2015 kom Højskole i Gerlev. C har på nuværende tidspunkt fast arbejde som Cost Controller hos Siemens i Aalborg, et job som han på egen hånd har søgt. Sideløbende færdiggør C sprogskolen i Kommunen. C har deltaget i Elsk Aalborg International, og har på nuværende tidspunkt et netværksfamilie gennem Røde Kors i Nibe. C beskriver at han gjorde brug af Elsk Aalborg

International og Røde Kors' netværksfamilie for at skabe et socialt netværk og lære mere om danskerne.

Respondent D

Respondent D er 30 år gammel, og er oprindeligt fra Eritrea. Han fik asyl og ankom til Aalborg i maj år 2014. D har en bachelor i Antropologi fra Eritrea. Han deltager i Aalborg Kommunes integrationsprogram, hvor han er i sprogskole og er i praktik hos Aalborg Historiske Museum som forskerassistent. D deltager i AOF's Diversity program to timer ugentligt. Formålet med programmet er, at styrke D's tilknytning til arbejdsmarkedet og uddannelsessystemet. Dette sker blandt andet gennem afklaring af match mellem tidligere uddannelse og det danske uddannelsessystem, introduktion til det danske uddannelsessystem og arbejdsmarked, øget kendskab til det danske fritidsliv samt opbygning af netværk (AOF Center Nord, u.å.). D benytter også Elsk Aalborg International så ofte som muligt, da han ønsker at forbedre sine danskundskaber og skabe et større netværk.

Respondent E

Respondent E er 24 år gammel, og er oprindelig fra Eritrea. Han kom til Danmark i august år 2014 og fik asyl i juni 2015, hvorefter han blev bosat i Aalborg. Da E ankom til Aalborg, boede han de første tre måneder i en gennemgangsbolig. E har en toårig uddannelse indenfor økonomi og finans. Han deltager i Aalborg Kommunes integrationsprogram, hvor han er tilknyttet en sprogklasse på VUC. Her lærer han dansk, samfundsfag, matematik og andre skolefag. E har deltaget i flere frivillige tilbud af både formel og uformel karakter. Da E boede i gennemgangsboligen var han i kontakt med enkeltpersoner, der tilbød danskundervisning og andre sociale tiltag. Derudover har E deltaget i Elsk Aalborg International's og Asylforums tilbud for at blive bedre til dansk og skabe et større socialt netværk.

På følgende side er der angivet et opsamlende oversigt over de forskellige respondenter og deres karaktertræk.

Tabel 2: Opsummerende tabel

Respondent	Nationalitet	Alder	Tidspunkt for asyl i Danmark	Integrationsprogram	Ønske om	Foreningstilknytning
A	Syrien	27 år	September 2014	Aalborg Kommunes sprogskole og praktik i AOF-butikken, Aalborg	Socialt netværk	Legal Aid Elsk Aalborg International Netværksperson (Dansk Flygtningehjælp)
B	Syrien	32 år	August 2015	Aalborg Kommunes sprogskole og praktik i en malerforretning	Socialt netværk Lære dansk	Elsk Aalborg International Asylforum
C	Syrien	31 år	September 2014	Selvforsørgende – ansat som Cost Controller hos Siemens Aalborg	Socialt netværk	Elsk Aalborg International Netværksfamilie (Røde Kors)
D	Eritrea	30 år	Maj 2014	Aalborg Kommunes sprogskole, AOF Diversity program og praktik hos Aalborg Historiske Museum	Lære dansk Socialt netværk	Elsk Aalborg International
E	Eritrea	24 år	Juni 2015	Sprogklasse på VUC Aalborg	Lære dansk Socialt netværk	Uformel frivilligruppe Elsk Aalborg International Asylforum

Kapitel 5 Teoretisk ramme

Formålet med dette kapitel er at præsentere undersøgelsens teoretiske ramme. Den teoretiske ramme tager udgangspunkt i kapitalbegrebet, nærmere bestemt social kapital. Social kapital, og adgangen hertil, formodes at være noget af det, som har betydning for flygtninges integrationsmuligheder. I det følgende udfoldes de forskellige niveauer i teorien, samt hvordan disse kommer til udtryk i den videre analyse af det empiriske materiale.

5.1 Social kapital

Social kapital er en del af de mange forskellige kapitalformer, som i løbet af de senere år har fået større teoretisk betydning i samfundsvidenskaben. Kapital defineres som en ressource der er til rådighed for det enkelte menneskes profitmaksimering (Svendsen & Svendsen, 2006, s. 27). Denne definition hentyder til kapitalformer, som er fysiske eller tingsliggjorte såsom human-, fysisk,- og økonomisk kapital (Torpe, 2014, s. 477). Kapitalbegrebet er udviklet med et individorienteret fokus. Der er dog kommet flere teoretiske perspektiver på social kapital, og betydningen heraf som et kollektivt og samfundsmæssigt gode. Definitionen af social kapital på makroniveau angiver, at foreninger har en evne til at skabe social sammenhængskraft og demokratisk udvikling i et samfund. Social kapital på mikroniveau defineres derimod som et gode, der har betydning for det enkelte menneskes magtposition og sociale opstigning i samfundet. Der foregår derfor en teoretisk diskussion af, hvorvidt social kapital er ”min” eller ”samfundets”. Den manglende præcisering er teoriens centrale svaghed hvilket medvirker, at det kan være svært at definere hvad social kapital egentlig er. Dertil er det en teoretisk svaghed, at det er besværligt at måle social kapital. På både mikro- og makroniveau er social kapital skjult og indlejret i menneskers relationer til hinanden, og altså ikke et udtryk for en fysisk målbar værdi. Definitionen af social kapital på mikro- og makroniveau har begge betydning for dette speciale. Der er en klar sammenhæng mellem de to niveauer, som på hver sin måde kan belyse problemstillingen og medvirke til at besvare problemformuleringen. I det følgende præsenteres social kapital på henholdsvis makro- og mikroniveau.

5.1.1 Social kapital på makroniveau

Robert Putnam er en af de centrale teoretikere bag det makroteoretiske perspektiv på social kapital. Ifølge Putnam har de frivillige foreninger en evne til at opbygge og vedligeholde social kapital til gode for demokratisk opbygning og gensidig tillid mellem mennesker. Putnams forskning er inspireret af James Coleman, som forsøgte at gøre op med den økonomiske rational choice tilgang hvor

mennesker opfattes, som uafhængige af andre og kun træffer beslutninger på baggrund af rationelle begrundelser. Ifølge Coleman vil en rationel adfærd føre til tilstande, der er skadelige for alle. Han mener, at social kapital er grunden til, at dette ikke sker (Rosenmeier, 2007, s. 17). Coleman beskriver social kapital som noget der opstår mellem mennesker når de indgår i sociale netværk. De sociale netværk er baseret på principper om tillid, gensidighed og normer for handling. Social kapital er altså ikke noget der er iboende i mennesket, eller en individuel egenskab der tilføres et netværk. Derimod opstår social kapital i strukturen af menneskers relationer, hvilket gør mennesker i stand til at samarbejde (ibid. s. 17-18). Coleman skelner mellem tre former for strukturer hvor social kapital opstår. For det første eksisterer social kapital gennem forpligtelser, forventninger og pålidelighed i de sociale netværk, der bygger på gensidige tjenester (ibid. s. 19-20). For det andet er social kapital karakteriseret ved den informationsoverførsel der kan opstå gennem relationer i de sociale netværk. Sociale relationer kan give adgang til informationer, der kan være brugbare for det enkelte menneske og lette de omkostningerne som informationerne ellers ville koste (ibid. s. 20). Det tredje element i social kapital er effektive normer. Ifølge Coleman bestemmer normer hvilke handlinger der anses som korrekte. Coleman pointerer især, at menneskers handlinger bør styres af almeninteressen. Sociale netværk kan medvirke til at socialisere den enkelte til at handle efter det, som almeninteressen anser som korrekt (ibid.).

Putnam inspireres af Colemans tanker, og han definerer social kapital som; *"forbindelser mellem mennesker, herunder sociale netværk, og de normer for gensidighed og troværdighed, som opstår i forbindelse hermed"* (Rosenmeier, 2007, s. 27). Social kapital forstås som en ressource, der opstår gennem relationer baseret på netværk, normer og tillid. Putnam sætter altså mere eller mindre lighedstegn mellem sociale netværk og social kapital. I lighed med Coleman opfatter Putnam altså social kapital, som noget der opstår i de sociale strukturer fremfor noget, der er iboende mennesket (ibid. s. 29). I Putnams definition af social kapital indgår tre centrale elementer; tillid, gensidighed og netværk. Den sociale kapital er størst i de sammenhænge hvor elementerne er forbundet – altså hvor mennesker indgår i netværk baseret på tillid og gensidig støtte. Tillid er tro på andre menneskers pålidelighed. Gensidighed er normer om, at forholde sig til hinanden på den samme måde. Sociale netværk er sociale relationer hvor mennesker er gensidige med hinanden (Torpe, 2013, s. 13-14).

Putnams definition af social kapital omhandler både det individuelle og kollektive samfundsniveau. Eksempelvis mener han, at det er en fordel for det enkelte menneske at indgå i netværk, da netværk kan bruges til at søge hjælp, finde venner eller skaffe arbejde. Netværk kan ifølge samfundsforsker Lars Torpe have stor betydning for den enkelte, da samfundet i dag opfattes som et netværkssamfund, hvor evnen til at skabe netværk har betydning for muligheder for fremgang (ibid.). Netværks-sociologen Mark Granovetter har i den forbindelse beskrevet, hvordan adgang til svage bånd ("weak ties"), forstået som perifere bekendtskaber og stærke bånd ("strong ties"), forstået som tætte familiære bånd, kan være et redskab når mennesker eksempelvis påbegynder jobsøgning (Svendsen & Svendsen, 2006, s. 45; Granovetter, 1995, s. 53; Putnam, 2000, s. 22-23).

Foreninger som sociale netværk

Putnam vægter de sociale netværk højt, da han mener at social kapital skabes via deltagelse i eksempelvis frivillige foreninger. Putnams forskning er således inspireret af Tocqueville, og stiller foreningerne lig med sociale netværk. Ifølge Putnam er der forskel på netværk. Han beskriver to netværkstyper; de horisontale og vertikale netværk. De vertikale netværk betegnes som ekskluderende ("bonding"), og indeholder en risiko for at skabe en negativ form for social kapital. Disse netværk er karakteriseret ved at være indadvendte og have en stærk intern identitet. De kan forstås som homogene, fordi deltagerne i disse netværk typisk ligner hinanden. Det kan eksempelvis være etniske minoritetsforeninger, uden kontakt til omverdenen, men med stærke bånd medlemmerne imellem (Putnam, 2000, s. 22-23; Rosenmeier, 2007, s. 29-30). Disse netværk, kan i værste fald, medvirke til at skabe parallelsamfund der distancerer medlemmerne fra majoritetsbefolkningen. Når integrationsforståelsen er præget af assimilation, kan deltagelse i ekskluderende netværk således forhindre integration. De horisontale netværk betegnes som inkluderende ("bridging"). Deltagere i horisontale netværk indgår på lige fod med hinanden hvilket betyder, at det er muligt at føre mennesker fra forskellige sociale niveauer sammen. Disse netværk kan beskrives som heterogene. I de horisontale netværk er relationsbåndene mellem deltagerne svagere, men til gengæld er relationerne vigtige i forhold til, at de der er svagere stillet, får adgang til informationer fra ressourcestærke og dermed forbedrer deres muligheder for individuel fremgang. Dermed kan de svage bånd virke mere værdifulde end de stærke bånd (ibid.). Ifølge Granovetter er det ligeledes de sociale netværk udenfor familien (svage bånd), der er den vigtigste ressource i forbindelse med jobsøgning (Svendsen & Svendsen, 2006, s. 45; Putnam, 2000).

Disse skildringer mellem ekskluderende og inkluderende netværk gør, at Putnams perspektiv på social kapital er velegnet til at forstå civilsamfundet og de frivillige foreninger som integrationsarena (Ødegård, Loga, Steen-Johnsen, & Ravneberg, 2014, s. 8). De frivillige foreninger på integrationsområdet, forstås fremadrettet som inkluderende netværk og det vurderes at flygtninges integrationsmuligheder øges ved at benytte disse netværk. Blandt andet fordi der skabes informationsoverførsler, og sociale relationer mellem flygtninge og danskere til de pågældende tilbud, som formentlig har afgørende betydning for deres tilpasning og integration i samfundet (Putnam, 2000, s. 23).

Der er dog udfordringer ved at benytte sig af social kapital i den form som både Coleman og Putnam præsenterer. Putnam foretrækker at måle social kapital på makroniveau, altså hvor social kapital måles som en kollektiv ressource til gode for samfundet. På makroniveau kan social kapital eksempelvis måles ved at undersøge graden af menneskers deltagelse i samfundets sociale, politiske og kulturelle aktiviteter (Rosenmeier, 2007, s. 31). Da problemformulering undersøges på individniveau, er det centralt at præsentere perspektiver på hvordan social kapital kan være en ressource for det enkelte menneske, der ønsker at forandre livssituationer, opnå højere magtposition eller social opstigning.

5.1.2 Social kapital på mikroniveau

Sociolog Pierre Bourdieu var den første, der definerede kapital som noget der ikke kun var synligt og fysisk men også usynligt og inkorporeret i mennesket. Bourdieu opererer i stedet for de fysiske kapitaler med sociale, kulturelle og symbolske kapitalformer (Svendsen & Svendsen, 2006, s. 35). Ifølge Bourdieu opstår social kapital gennem deltagelse i varige netværk, der opstår på baggrund af individuelle eller kollektive investeringsstrategier. Bourdieus definition af social kapital bygger videre på den oprindelige tanke om kapitalerne, da han mener, at det er lønsomt for den enkelte at indgå i sociale relationer og have sociale netværk (Rosenmeier, 2007, s. 15). Sociale netværk kan forstås som en individuel ressource. Svage netværk kan svække ens position, mens stærke netværk kan medvirke til at øge ens muligheder for at genvinde magtpositioner (Torpe, 2014, s. 478). Netværkene kan både bestå og eksistere på baggrund af materielle og symbolske udvekslinger eller være socialt indstiftet via deltagelse i en bestemt forening. Der er en sammenhæng mellem Putnams fokus på foreninger som sociale netværk og Bourdieus fokus på det enkelte menneske, idet de begge er interesserede i at forstå hvordan social kapital skabes, hvor den produceres, samt hvordan mennesker kan udnytte den sociale kapital til at opnå opstigning.

Bourdieu's definition er dog uklar i forhold til at forklare hvordan mennesker gør brug af social kapital. Derfor anvendes sociolog Xavier de Souza Briggs' definition af, hvorfor mennesker gør brug af social kapital. Han i definitionen fokus på hvordan mennesker bruger social kapital, når social kapital forstås som netværk eller ressourcer lagret i menneskelige relationer (Briggs, 1997, s. 2). Han definerer social kapital som “[...] *what we draw on when we get others, whether acquaintances, friends, or kin, to help us solve problems, seize opportunities, and accomplish other aims that matter to us*” (Briggs, 1998, s. 178). Briggs påstår at social kapital hverken er socialt engagement i form af foreningsdeltagelse eller generaliseret tillid, som Putnam ellers påstår. Briggs anerkender at social kapital kan opstå gennem menneskers sociale engagement, men han formulerer grundlæggende social kapital mere simpelt. Ifølge Briggs er social kapital det som alle mennesker gør brug af gennem adgang til relationer og netværk, for at løse de hverdagsudfordringer de måtte stå overfor eller skabe social opstigning (Briggs, 1997, s. 2).

Briggs forklarer, at mennesker gør brug af social kapital som enten ”get by” eller ”get ahead”. ”Get by” omhandler den støtte mennesker kan få, ved at benytte netværk og relationer som står til deres rådighed. Det kan eksempelvis være ved at benytte sig af nære venskabsrelationer i forbindelse med en flytning eller gennem anden praktisk hjælp, der gør det muligt for mennesker at håndtere (”cope”) hverdagsudfordringerne. Flygtningene står overfor en lang række hverdagsudfordringer. De har behov for hjælp til mange ting, som majoritetsbefolkningen anser som en del af det normale hverdagsliv. Ifølge Briggs kommer denne form for støtte ofte, men ikke altid, fra mennesker der ligner hinanden i forhold til race, klasse med videre. Ofte er det pårørende og nære venner (stærke bånd), der bidrager til denne form for støtte, og altså ikke noget der sker gennem deltagelse i foreningstilbud og andre perifere relationer (svage bånd) (ibid.) Flygtningenes livssituation bærer præg af, at de har været på flugt, og formentlig ikke har det familiære netværk i deres omgangskreds, hvor de kan søge den støtte og hjælp der kan have afgørende betydning for deres evne til at tilpasse sig samfundet. Flygtningene har givetvis venskaber og relationer med andre flygtninge, men i denne situation er de alle en minoritet og står overfor mange af de samme udfordringer, hvorfor de formentlig har svært ved at søge hjælp og støtte hos hinanden. Det vurderes derfor at det har afgørende betydning for flygtninge, at de skaber kontakt til danskere, der kan afhjælpe og give støtte i forbindelse med de udfordringer hverdagen bringer. Flygtningenes livssituation og begrænsede adgang til netværk gør det interessant at undersøge om de frivillige foreninger, både formelle og uformelle,

har betydning for flygtningenes oplevelse af, og mulighed for at overkomme udfordringer forbundet til hverdagslivet.

”Get ahead” omhandler den sociale kapital der opstår i inkluderende netværk. Briggs beskriver hvordan adgang til disse netværk, kan skabe social opstigning og dermed have en afgørende betydning for de muligheder den enkelte har for at ændre livssituation. Deltagelse i sådanne netværk, kan have betydning for flygtningens muligheder for at blive integreret. Det kan eksempelvis ske ved at de benytter sig af de frivillige tilbud for at skabe netværk til danskere, finde arbejde og forbedre dansk kundskaber med videre (ibid.). ”Get ahead” er en interessant fortolkningsramme, fordi de frivillige foreninger formentlig besidder en evne til at opbygge netværk og give den enkelte flygtning flere muligheder, end de ellers har adgang til. Ved at benytte de frivillige sociale netværk kommer flygtninge i kontakt med danskere. Kontakten med danskere giver formentlig adgang til vigtige informationer, som flygtninge kan bruge til at skabe social opstigning og forbedre deres integrationsmuligheder.

I undersøgelsen af problemformuleringen, er det således interessant at undersøge om de frivillige foreninger skaber mulighed for ”get by” og ”get ahead”.

Kapitel 6 Operationalisering af teori og centrale begreber

Formålet med dette kapitel er, at definere hvordan de centrale begreber og teori operationaliseres i den videre analyse. Kapitlet indeholder en strukturering af teorien som fortolkningsramme, der har betydning for analysefremgangsmåden af de empiriske resultater.

Som tidligere angivet forstås integration, ved at flygtninge opnår deltagelse i en række udvalgte livsområder herunder sociale netværk, danskkundskaber, arbejdsmarked og uddannelse samt politisk deltagelse. Nedenstående tabel viser hvorledes ”get by” og ”get ahead” kombineres med livsområderne. I den forbindelse formuleres rammen og strukturen for analysen af det empiriske materiale, der kan læses i kapitel 7.

Tabel 3: Oversigt over teori og livsområder

”Get by”	”Get ahead”
De frivillige foreninger, både uformelle og formelle, tilbyder praktisk hjælp der har betydning for flygtninges oplevelse af hverdagslivet.	<p style="text-align: center;">Sociale netværk</p> De frivillige foreninger, både formelle og uformelle, skaber adgang til vedvarende socialt netværk med danskere.
	<p style="text-align: center;">Danskkundskaber</p> De frivillige foreninger, både formelle og uformelle, tilbyder sprogundervisning, der giver flygtninge mulighed for at træne deres danskkundskaber.
	<p style="text-align: center;">Arbejdsmarked og uddannelse</p> De frivillige foreninger, både formelle og uformelle, skaber adgang til og/eller information om arbejdsmarked og uddannelse.
	<p style="text-align: center;">Politisk deltagelse</p> De frivillige foreninger, både formelle og uformelle, skaber adgang til det etablerede foreningsliv, og inspirerer flygtninge til at yde aktivt medborgerskab.

Der er gjort overvejelser omkring at der kan være forskel i respondenternes behov for foreningstilknudning og dermed antages det, at der også er forskel på hvilken betydning de frivillige tilbud har, eller har haft, for respondenterne. Samtidig er det væsentligt at være opmærksom på, at foreninger-

ne kan være organiseret forskelligt og have forskellige værdiorienteringer hvilket har betydning for de tilbud der udarbejdes til flygtningene.

Kapitel 7 Analyse

I dette kapitel analyseres det empiriske materiale gennem den teoretiske ramme. I analysens første del analyseres det hvorvidt de frivillige foreninger fungerer som respondenternes primære sociale netværk, og dermed det netværk de gør brug af for at håndtere hverdagsudfordringer. I analysens anden del analyseres foreningernes evne til at skabe bedre integrationsmuligheder for respondenterne. Hertil inddrages livsområderne sociale netværk, danskkundskaber, arbejdsmarked og uddannelse samt politisk deltagelse.

7.1 Analysens første del – ”get by”

Briggs definerer ”get by” som når mennesker gør brug af deres sociale netværk, for at løse udfordringer i relation til hverdagslivet. Briggs forklarer, at mennesker ofte søger praktisk hjælp til hverdagsudfordringer gennem de relationer som man har en stærk tilknytning til. Disse relationer forstås som stærke bånd. De stærke bånd opstår oftest i homogene ekskluderende netværk, altså i netværk hvor mennesker ligner hinanden. Des ses at respondenternes sociale netværk er snævert, men består af relationer med andre flygtninge, der har samme modersmål. De har kulturelle ligheder, som gør det lettere for dem at indgå i netværk med hinanden. Det vurderes at en stor del af de udfordringer, som respondenterne møder i deres hverdag, er tæt forbundet med deres manglende danskkundskaber og problemer med at tilpasse sig de nye omgivelser. Det antages at respondenternes udfordringer i de fleste tilfælde ikke kan løses gennem kontakt med andre flygtninge, da de selv er udsat for lignende udfordringer. Derfor fokuseres der i denne del af analysen på at undersøge hvorvidt de frivillige foreninger, både formelle og uformelle, tilbyder praktisk hjælp, der har betydning for respondenternes oplevelse af hverdagslivet.

Først og fremmest er der stor forskel på de enkelte respondenter, selvom de alle defineres som flygtninge (jf. afsnit 2.1). De besidder hver især evner og kompetencer, der har betydning for hvilke situationer der opleves som udfordrende i hverdagen. De har forskellige ønsker om, hvilke personer der skal indgå i deres sociale netværk. Respondenterne har hver især en sproglig barriere i forhold til at skabe kontakt til danskere, hvilket har betydning for hvordan deres sociale netværk ser ud. Respondent A udtaler, at det først og fremmest er andre flygtninge, der er en del af hans daglige sociale netværk, hvilket ifølge A er en fordel fordi *”[...] as refugees we all have the language problem. So [with] the other refugees we can just speak Arabic and that’s easy for us”* (respondent A, s. 2). Respondent D tilslutter sig A idet han udtaler, at de mennesker han typisk bruger sin fritid med,

er personer med samme nationale baggrund (respondent D, s. 33). Udtalelserne kan ses som et udtryk for, at både A og D har lettere ved at få adgang til relationer med mennesker som de har sproglige og kulturelle ligheder med. Respondent C udtaler, at han har en lukket personlighed hvilket medfører, at han ikke har et ønske om at få mange relationer. Modsat har respondent E et ønske om at få flere relationer med danskere. Respondenterne har forskellige udgangspunkter for hvilke relationer der skal indgå i deres daglige netværk. Det har betydning for hvem de kontakter når de møder praktiske hverdagsudfordringer. Respondent A fortæller, at danskerne må vide bedst om deres eget land, hvorfor den bedste hjælp han kan få kommer fra danskere (respondent A, s. 2). Det formodes derfor, at adgangen til inkluderende netværk, hvor der skabes kontakt mellem danskere og flygtninge, har betydning for, om respondenterne kan få hjælp til de oplevede hverdagsudfordringer. A udtaler at han som flygtning *"[...] don't know the system, the culture [or] a lot of the surroundings. You always need help, and people to support you"* (respondent A, s. 10). Ifølge A er adgangen til netværk vigtig, og han har brug for støtte fra mennesker, der i forvejen kender til systemet, kulturen og omgivelserne. Flere af de adspurgte respondenter giver udtryk for, at det er en udfordring i sig selv at være flygtning. Respondent C udtaler *"[...] when someone actually changes all his life, like me. I just feel my self very, like start from the... like a child from five years [old]. Start to go to school, learn. That is actually not easy"* (respondent C, s. 24). Respondenternes nuværende livssituation er præget af, at de oplever at de mest basale hverdagsting skal læres forfra. De står overfor mange udfordringer ved ankomsten til Danmark, men oplever at disse udfordringer minimeres i takt med, at de tilpasser sig samfundet. Respondent D beskriver eksempelvis at alt var svært i begyndelsen, men han lærte at takle de udfordringer han mødte. På samme måde har respondent A oplevet at hans danskundskaber er blevet bedre. I begyndelsen havde han eksempelvis svært ved at forstå de breve, han modtog fra det offentlige. Da A begyndte i sprogskole, og blev bedre til at forstå dansk, blev udfordringer knyttet til de manglende danskundskaber mindre (respondent A, s. 3). På trods af at der kan opnås en sproglig udvikling og forbedring, nævner de fleste respondenter, at den sproglige barriere er den største udfordring i deres hverdag. De nævner især, at det er en udfordring når de er i kontakt med kommunale institutioner. Respondenterne fortæller, at de kommunale breve oftest skrives på dansk og det kan derfor være svært at forstå brevenes indholdsmæssige betydning. A fortæller, at han måtte have hjælp fra en tolk, til at forstå de breve han modtog og til den egentlige kontakt med hans rådgiver. Det er meget forskelligt hvem respondenterne opsøger, når de har behov for hjælp til at forstå indholdet i breve, som de modtager fra det offentlige. Respondent D beskriver, at han i første omgang selv forsøger at oversætte brevene han modtager. Hvis oversættel-

sen volder ham problemer, spørger han de danskere, der er en del af hans netværk. D oplever at have et varieret netværk med danskere, forstået på den måde at han har kontakt med danskere flere gange i løbet af ugen. Dette er blandt andet lærere fra AOF Diversity, lærere på sprogskolen og hans vejledere på praktikstedet. D fortæller, at han oftest har løst de forskellige udfordringer før, at han møder ind til det frivillige tilbud hos Elsk Aalborg International, som han ellers gør brug af (respondent D, s. 33-34). Der har dog været situationer, hvor D har benyttet sig af hjælp fra frivillige. Særligt der, hvor han oplever at hans rådgiver ikke har ressourcer til at hjælpe. Han udtaler:

”Hvis jeg [har] brug for hjælp, jeg kan ikke spørge min sagsbehandler, så jeg går til de frivillige. [...] Måske hun [sagsbehandleren] kan have mig og 50 [andre] mennesker. Hvordan kan hun gøre [det] med de 50 mennesker. At hjælpe dem alle med at kigge på deres problemer. Én person kan have flere og flere problemer. Så det er meget svært for hende. De frivillige mennesker hjælper godt her [...]” (respondent D, s. 39).

D's udtalelse kan ses som et udtryk for, at den offentlige sektor er presset. Den frivillige indsats har stor betydning for D, der hvor han oplever, at det offentliges ressourcer og kapacitet ikke rækker til at give ham den fornødne hjælp. D's møder med hans rådgiver er presset af, at hun ikke har tid til at hjælpe med at løse de udfordringer han har. Det kan der være flere årsager til. D fortæller, at hans rådgiver har et stort antal sager og mange har brug for hendes støtte til at løse problemer eller udfordringer. Det betyder at rådgiverens tid er presset, og derfor ikke kan opsøges ved akutte udfordringer. D er formentlig nødt til at aftale en tid hos rådgiveren hvilket besværliggør, at hun kan hjælpe ham med de akutte problemstillinger der måtte opstå. D's rådgiver er en myndighedsperson, der arbejder indenfor et primært fokusområde med dertilhørende lovgivning. Rådgiveren er ansvarlig for den lovmæssige integrationsindsats, og kan hjælpe med de udfordringer der er i forbindelse med eksempelvis bolig, praktik og jobsøgning. De ”bløde” udfordringer såsom at forstå breve, få hjælp til indkøb og så videre er knyttet til det at tilpasse sig et samfund. Ifølge Integrationsloven er det ikke en kommunal kerneopgave, hvorfor D bliver afhængig af adgangen til andre sociale netværk for at få den fornødne hjælp. Seniorrådgiver for Røde Kors, Jesper Bertelsen, skriver i en artikel for Politiken, at de frivilliges force er, at de kan gribe ind der hvor systemet slipper. De kan tilbyde en anden form for medmenneskelig indsats, der har betydning for den enkeltes sociale integration. Den sociale integration er vigtig, fordi det er i de sociale relationer og netværk at man kan opnå hjælp til de udfordringer, som rådgiverne ikke har ressourcer eller kapacitet til at løse. Ifølge

afdelingsleder Lene Brink, fra Jobcenter Århus, er det vigtigt at man som kommune skaber kontakter til lokalområdet, da det er borgerne rundt om flygtningene der skal hjælpe med at løse de ”bløde” udfordringer (Pedersen, 2015). Den kommunale integrationsindsats er derfor også afhængig af, at borgerne rundt om den enkelte flygtning er villig til at påtage sig den hjælpende rolle. Mobiliseringen af de frivillige kræfter er derfor af afgørende betydning for omfanget af flygtninges sociale integration, og dermed mulighed for at få adgang til den medmenneskelige hjælp, som de kommunale institutioner ikke tilbyder.

Fælles for respondenterne er, at graden af kontakt til danske borgere i deres daglige netværk har betydning for, om de kan få den fornødne hjælp til at håndtere de hverdagsudfordringer som de oplever. Graden af kontakt til danskere er meget forskellig blandt respondenterne, men de giver hver især udtryk for at de ved, at der til de frivillige tilbud er danskere der kun har til formål at yde hjælp og støtte, til de udfordringer som de ikke selv kan håndtere. Det drejer sig særligt om udfordringer, hvor det offentlige ressourcer ikke rækker. Der er imidlertid forskel på hvordan de frivillige foreninger er organiseret, henholdsvis uformel og formel frivillighed, hvilket har betydning for hvilken hjælp respondenterne kan hente.

Den uformelle frivillighed

Respondent E fortæller, at han gennem kontakt med frivillige enkeltpersoner fik praktisk hjælp, da han midt om natten brækkede hånden; *“[...] so it was at nighttime so I cannot call [everyone], I haven't or I didn't get the chance to go so I called one of those people. She is Anette. So she came and took me to the hospital, and she has been with me for two or three hours, and [also] after when we came back”* (respondent E, s. 42-43). Den hjælp E får af den frivillige i dette eksempel, er ikke en del af det som den frivillige enkeltperson normalt tilbyder i sin kontakt med E. Eksemplet viser at E ved at deltage i tilbuddet har knyttet nogle sociale bånd med den frivillige, som gør det muligt for E at kontakte den frivillige når han oplever at have behov for hjælp – også selvom det er udenfor ”åbningstiden”. Den frivillige viser sympati for E's situation, og på baggrund af de relationelle bånd der er opstået, ønsker den frivillige at hjælpe. Det bevidner om en frivillig indsats, der bygger på solidaritet og som udtrykkes ved ønsket om at hjælpe E. Det har haft stor betydning for E, at han ved at gøre brug af det frivillige tilbud har opbygget sociale bånd til den frivillige enkeltperson, der møder ham i en ligeværdig relation og har et ønske om at bidrage med hjælp til de udfordringer E møder i hverdagen. Respondent E beskriver mødet med de frivillige meget positivt. Han oplever at

være inkluderet, bliver mødt med gensidighed og behandlet som en ven. Ligeværdigheden og gensidigheden der idealtypisk præger relationelle bånd mellem mennesker i civilsamfundet, har en positiv effekt for E's oplevelser med de frivillige. Han fortæller at *"[...] people [frivillige] that is coming there, they are handling us just like their friends because they know whenever they go, they know that they will meet – not the Danish people – but refugees and different people. So their aim is to help us"* (respondent E, s. 45). Adgangen til det frivillige netværk kan altså bruges af E til at få den fornødne hjælp. Men det er afgørende for E's positive opfattelse af den frivillige indsats, at de frivillige behandler ham som ven i en ligeværdig og inkluderende relation. Relationen mellem E og de frivillige præges ikke af hierarki, men af gensidighed og solidaritet. E fortæller, at han kan mærke, at de frivillige intentionelt har et ønsket om at hjælpe andre.

Det antages, at det særligt er gennem den uformelle frivillighed, at hjælp af praktisk medmenneskelig karakter ydes. Antagelsen beror på, at den uformelle organisering ikke sætter klare rammer for hvordan de frivillige skal agere, hvilket skaber en løs struktur. Den løse struktur kan være årsag til, at de frivillige ikke sætter tidspunkt på udførelsen af det frivillige arbejde, ligesom det ses i eksemplet med E, der får hjælp udenfor "åbningstiden". Den løse struktur og uformelle organisering kan være et udtryk for, at de frivillige ikke opfatter sig selv som frivillige, men blot som almindelige borgere der ser det som deres borgerpligt, at hjælpe de nyankomne flygtninge. Dette kan ses i lyset af Pestoffs definition af den tredje sektor. Selvom det er en karikeret forståelse af den formelle frivillighed, så kan den formelle organisering være påvirket af statslige karaktertræk, hvilket formentlig har betydning for de frivilliges selvopfattelse, og dermed deres relation til respondenterne. Det er en tendens, at de formelle foreningers tilbud udføres indenfor et bestemt tidsrum, og man kan her formode at den frivillige alene har et label som "frivillig" i tilbuddets åbningstid, og ikke når tilbuddet holder lukket. Selvom der ikke er fokus på de frivilliges selvopfattelse i nærværende speciale, er det alligevel et opmærksomhedspunkt, der ikke kan udelukkes fra respondenternes opfattelse af frivillige tilbud.

Den formelle frivillighed

Blandt de formelle foreninger findes også tilbud, som har en løs struktur der gør at adgang til hjælp ikke begrænses af åbningstider. De er karakteriseret ved at være et 1:1 tilbud, såsom mentorordninger, hvor relationen mellem den frivillige og respondenterne er det bærende element. Der opstår formentlig situationer hvor danske netværkspersoner eller familier, ikke lader sig begrænse af en fast

struktur, men har mulighed for at yde hjælp når behovet opstår. Respondent C gør brug af en dansk netværksfamilie gennem Røde Kors. Her er respondent C blevet inviteret hjem til netværksfamilien og er dermed blevet en del af deres hverdagsaktiviteter. På den måde bliver skellet mellem ”frivillig” og almindelig borger ligeledes utydeligt. C har ikke på samme måde som E haft et akut behov for hjælp i hverdagen, hvor netværksfamilien kunne yde den fornødne indsats. For C fungerer netværksfamilien derimod som hans primære sociale netværk i lokalområdet, hvor både han og netværksfamilien er bosat. Når C møder udfordringer, som han ikke selv kan overkomme, går han til netværksfamilien. Det er vigtigt, at C har adgang til inkluderende netværk, fordi han primært oplever at udfordringer knyttes til manglende information og viden om det danske samfund. Her har netværksfamilien sin ressource, fordi de kan hjælpe C med at håndtere de udfordringer, som han ikke selv er i stand til at løse. C er selvforsørgende, og er derfor ikke er deltagende i Kommunens integrationsprogram. Han oplever at det er en udfordring at være uafhængig af Kommunen. Han står på egne ben i forhold til at skaffe nødvendige informationer eksempelvis om SKAT og A-kasse. C har oplevet, at netværksfamilien er behjælpelig i en mentorfunktion (respondent C, s. 25). Netværksfamilien har, ved at invitere C med i deres hverdag, tilbudt ham hjælp og støtte, der medfører at han får adgang til informationer, som ellers ville koste ham meget at indhente på egen hånd.

Som modsætning til formelle foreninger med løs struktur, findes formelle foreninger med fast struktur. Disse er karakteriseret ved at have egentlige åbningstider og et fastlagt program. Respondent A opsøgte Legal Aid - Udlændingehjælp i forbindelse med, at han havde fået afslag på hans familiesammenføring. A fortæller, at han valgte at benytte det frivillige tilbud fordi, han ikke selv havde midlerne til at betale for advokathjælp. Hos Legal Aid - Udlændingehjælp fik A hjælp til de udfordringer, som han havde med familiesammenføringen (respondent A, s. 3). Respondent B, C, D og E har benyttet tilbud fra Elsk Aalborg International og Asylforum. Særligt tilbud hvor de er blevet vist rundt i byen har medvirket til, at de hurtigere har fået adgang til bibliotek, museer og andre steder, der fremadrettet kan være hjælpsomme at have kendskab til (respondent B, s. 12; respondent C, s. 22; respondent D, s. 34; respondent E, s. 48). Respondenterne har deltaget i tilbud med en fast struktur, der enten direkte hjælper dem med at løse udfordringer, eller medvirker til at forebygge fremtidige udfordringer.

7.1.1 Delkonklusion

I operationaliseringen fremgår spørgsmålet om de frivillige foreninger, både uformelle og formelle, tilbyder praktisk hjælp der har betydning for flygtninges oplevelse af hverdagslivet, også forstået som ”get by”. Dette har ovenstående analytiske afsnit forsøgt at besvare.

Det ses, at der er forskel på den uformelle og formelle frivillighed ligesom det har betydning om tilbuddet har løs eller fast struktur. Den uformelle frivillighed er karakteriseret ved, at interaktion mellem frivillig og respondent holdes sammen af sociale bånd som en ligeværdig relation, der bygger på venskab. Den uformelle frivillighed har en løs struktur, og begrænses ikke af en egentlig åbningstid, hvilket medfører at respondenternes akutte udfordringer kan imødekommes. Den formelle frivillighed afgrænses derimod til et bestemt tilbud og dennes åbnings- og lukketid, hvilket har betydning for at respondenterne ikke oplever at tilbuddet kan imødekomme akutte hverdagsudfordringer. Derimod har den formelle frivillighed konkrete tilbud der afhjælper specifikke udfordringer, eller fungerer som et forebyggende element for fremtidige udfordringer. Således har de uformelle og formelle frivillige foreninger en positiv betydning for flygtninges oplevelse af hverdagslivet.

7.2 Analysens anden del – ”get ahead”

Mennesket har mulighed for at forandre sin livssituation, ved at gøre brug af social kapital, der forekommer i inkluderende netværk. Det sker når der skabes relationer mellem mennesker fra forskellige sociale lag. Ifølge Briggs betegnes dette som ”get ahead”. Formålet med analysens anden del er, at undersøge hvorvidt de frivillige foreninger skaber bedre integrationsmuligheder for respondenterne, i forhold til de fire livsområder; sociale netværk, danskkundskaber, arbejdsmarked og uddannelse samt politisk deltagelse.

7.2.1 Sociale netværk

De frivillige foreninger forstås som inkluderende sociale netværk (jf. afsnit 5.1.1). Integrationsforståelsen er præget af assimilation og formålet med denne del af analysen er, at undersøge hvorvidt de frivillige foreninger, både formelle og uformelle, skaber mulighed for vedvarende socialt netværk med danskere.

Det formodes, at det sociale netværk er vigtigt i forhold til respondenternes integration. Gennem kontakt med danskere har respondenterne mulighed for at lære sproget, kulturen, samfundet hvilket

mindsker risikoen for isolation. Alle respondenter giver udtryk for, at mangel på socialt netværk var en af de helt centrale grunde til at de valgte at benytte sig af de frivillige tilbud. Respondent C udtaler at han i begyndelsen *"[...] was alone, 100 procent alone. I didn't know anyone [...]"* (respondent C, s. 30). Respondent B udtaler også at *"[...] when the people [flygtninge] come to here [Danmark] and they don't find any friends or family and stay in room [...] he feel very boring or not good from [the] inside [...]"* (respondent B, s. 20). Efterfølgende beskriver B, hvordan adgangen til frivillige foreningers tilbud har afhjulpet de svære tanker og forebygget isolation:

"You feel that from inside and from inside you are safe, not like all this stress or sit in my room and stress about 'oh I must learn "dansk", I must find job, I must find a family here... When you go out at Elsk Aalborg or Asylforum [...] and speak with people, you feel that life is better know and [in] your future maybe get a job and you can live your life" (respondent B, s. 20).

Respondent B fortæller, at han har en stressende hverdag hvor han oplever at blive udsat for et eksternt pres for at fremskynde hans integrationsproces. De gruppebaserede tilbud hos Elsk Aalborg International og Asylforum hjælper B med at finde ro, og adgangen til det sociale netværk forebygger at B isoleres fra omverdenen. Respondent B fortæller ikke hvem der ønsker at fremskynde hans integrationsproces. Han påvirkes formentlig af den offentlige debat og de politiske stramninger på integrationsområdet. Integrationsprogrammet har fokus på en aktiv beskæftigelsesindsats, hvor målet er at flygtninge skal lære dansk gennem deltagelse i arbejdsmarkedet og integreres i sociale netværk med kollegaer på arbejdspladsen. B's udtalelser hentyder til en omvendt integrationsforståelse. De frivillige foreningers tilbud har fået B til at finde ro, hvilket giver ham energi og overskud til at lære dansk og søge efter et arbejde (respondent B, s. 20). I en evaluering vedrørende frivilligt integrationsarbejde i Danmark er en af konklusionerne, at relationer mellem frivillige og brugere har afgørende betydning for brugernes udbytte af tilbuddene. I de gruppebaserede tilbud er drivkræfterne for integration det sociale fællesskab mellem flygtninge og frivillige. Deltagelse i de gruppebaserede tilbud medvirker derfor til at bryde isolation. I evalueringen pointeres det, at man ved at bryde isolation styrker flygtnings trivsel og tilknytning til uddannelse, arbejdsmarked og civilsamfund (herunder foreningslivet) (Ødegård, Loga, Steen-Johnsen, & Ravneberg, 2014, s. 62; Oxford Research A/S, 2013, s. 15). B's udtalelse er et eksempel på, at de gruppebaserede tilbud hos Elsk Aalborg International og Asylforum har medvirket til, at han har fået adgang til sociale fælles-

skaber, der hjælper ham med at bryde isolation. Respondent B giver udtryk for, at det sociale fællesskab sikrer trivsel hvilket styrker hans motivation for at finde arbejde.

I citatet på forrige side fremgår det, at der findes to forskellige veje til integration. Politikkerne fokuserer på integration, ved at stille krav til respondenterne som de skal leve op til. Det understreges i Integrationsloven, der præges af en ”work-fare” mentalitet. Deltager respondenterne ikke i det fastlagte integrationsprogram, kan de trækkes i integrationsydelse. Politikkerne har en tendens til, at omtale flygtninge som en udfordring for samfundet, både kulturelt og økonomisk. Politikernes omtale skaber et negativt syn på flygtninge, der præger den offentlige debat. Respondenterne oplever at være genstandsfeltet i debatten, hvilket formentlig har betydning for respondenternes syn på offentlighedens tilgang til dem. B giver ikke udtryk for, at han opfatter debatten negativ. Han oplever dog at være udsat for et pres gennem de krav der stilles til ham. Den negative debat i offentligheden kombineret med oplevelsen af et eksternt pres, kan medføre at B ikke føler sig velkommen i Danmark. Respondent B fortæller at han oplever tryk når han deltager i de gruppebaserede fællesskaber, der tilbydes af Asylforum og Elsk Aalborg International. Her bliver B ikke udsat for pres. I en evaluering af netværksfamilierne udarbejdet af Frivillignet er en af hovedpointerne, at netværksfamilierne fungerer som et modspil til den negative offentlige debat. Netværksfamilierne nedbryder en følelse af ”dem” og ”os”, og den tætte relation til familierne gør at flygtninge får en følelse af at være velkomne i Danmark (Frivillignet, u.å., s. 52-53). Der ses altså en forskel på respondent B, og andre flygtnings, oplevelse af henholdsvis den offentlige og den frivillige sektor. De frivilliges måde at møde flygtninge på, stemmer ikke overens med de stramninger, som opleves på integrationsområdet i den offentlige sektor. Derfor er der en tendens til, at respondenterne taler godt om de frivillige tilbud og har en påpasselighed overfor offentlige integrationstilbud. Dette understreger vigtigheden af den frivillige indsats, som den opleves af respondenterne.

Netværk med danskere

Ifølge flere respondenter er det særlig vigtigt, at indgå i netværk med danskere. Respondent B udtaler eksempelvis: “[...] *Because I live here, so I must connect with all the people. Of course. Because I live in this country, so if I live in this country and just I have friends from Syrian people I feel that's not good [...]*” (respondent B, s. 16). Ifølge B er det vigtigt at han skaber netværk med danskere når han bor i Danmark. Det kan være et udtryk for, at B har internaliseret integrationsforståelsen der påvirker den offentlige debat. Det kan ligeledes være et udtryk for, at B ved hvad politikkerne anser som ”rigtig” integration, og derfor forsøger at tilgodese dette ved at sige det som poli-

tikkerne gerne vil høre. Om B reelt set mener det ene eller det andet, kan dog være svært at konkludere.

Flere respondenter giver udtryk for, at de savner socialt netværk med danskere. De oplever en række barrierer forbundet med at skabe kontakt til danskere. Eksempelvis fortæller respondent C, at han har svært ved at skabe kontakt til hans naboer; *“I was here for 1,5 [year] and until now all my Nabors say just hello. I think that’s normal in Denmark – I think so. [...] Danish people are closed. But I do understand that. Yes. First maybe they were scared because they don’t know me. ‘Who is that?’ That is normal”* (respondent C, s. 28). Respondent C har forsøgt at opsøge sine naboer, for at skabe socialt netværk i hans lokalområde. Hans oplevelse med de danske naboer er, at de virker lukkede. C opfatter det som et udtryk for, at de ikke er interesserede i at han kontakter dem. Respondent A har samme oplevelse og har svært ved at få kontakt til hans danske naboer. A fortæller at danskerne har svært ved at skabe kontakt til hinanden, formentlig fordi de sidder meget derhjemme. A giver udtryk for, at han gør brug af frivillige tilbud hvis han vil skabe netværk med danskere (respondent A, s. 5). Det ses derfor, at A og C’s primære kontakt til danskere skabes ved at gøre brug af de frivillige tilbud. Foreningerne forstås som inkluderende sociale netværk, og det har betydning for respondenternes mulighed for at skabe varige relationer og netværk med danskere.

Vedvarende relationer

Respondenterne oplever, at de har adgang til sociale netværk med danskere, når de gør brug af de frivillige tilbud. Hvorvidt det sociale netværk knyttes til selve tilbuddet, eller om respondenterne oplever at der opstår vedvarende relationer, som ikke opretholdes af et egentligt tilbud er interessant. Respondent A fortæller, at han valgte at gøre brug af Elsk Aalborg International for at skabe et socialt netværk. Ved at deltage i Elsk Aalborg International har A fået venskaber med frivillige danskere, og han fortæller, at de introducerede ham til deres personlige sociale netværk. A oplever, at hans sociale netværk er vokset som resultat af at deltage i Elsk Aalborg International (respondent A, s. 5). Respondent B fortæller at de frivillige i Asylforum er hans venner og de ses uden for det frivillige tilbud (respondent B, s. 16). Respondent E er fortsat i kontakt med de frivillige enkeltpersoner, som han mødte da han boede i gennemgangsboligen. Ifølge E viser det at deres relation er gensidig, og ikke kun knyttes til et specifikt frivilligt tilbud (respondent E, s. 45). Respondent E pointerer at de frivillige tilbud kan noget særligt i forhold til den kommunale indsats:

“The voluntary activities are the most useful organization that are available right now, I think. The school [VUC] is a nice place to meet or to learn something, but all to the voluntary activities or voluntary society, everyone is relation. They have a great role [...] for us to learn or to integrate in the society” (respondent E, s. 48).

E oplever, at der er forskel mellem tilbud i den frivillige sektor og kommunale integrationstilbud. Ifølge E varetager de frivillige foreninger og VUC hver sin opgave. Han definerer VUC som et sted hvor han modtager brugbar undervisning og udvikler sig. De frivillige foreninger skaber relationer mellem mennesker, hvilket er afgørende for respondent E's oplevelse af at være integreret i samfundet. Det ses således at respondenterne oplever, at de har adgang til vedvarende sociale relationer gennem det frivillige netværk.

7.2.2 Danskundskaber

Ifølge Integrationsloven er det vigtigt, at respondenterne tillærer sig det danske sprog (jf. afsnit 2.2). Dette har kommunerne til opgave at sikre gennem sprogcentre eller andre uddannelsesstilbud. I dette afsnit analyseres det, hvorvidt de frivillige foreningers tilbud er rettet mod at forbedre respondenternes danskundskaber.

Respondent E får sprogundervisning på VUC, hvor han deltager i skolens skema alle ugens hverdage. E fortæller, at skolen har styrket hans sproglige kompetencer da han modtager undervisning på dansk. E pointerer at fordelene ved at gå på VUC er, at han er i skole og modtager undervisning fem dage om ugen (respondent E s. 41 og 43). Respondent A, B og D modtager deres primære sprogundervisning på den kommunale sprogskole med tre dages undervisning suppleret med to dages praktik i udgangspunktet. Formålet med praktikken er, at danskundskaber øves i praksis. Respondent B fortæller, at han ikke får det ønskede ud af hans praktik:

”[...] In ”praktik” you must work – okay the work is good, of course, but [I am in] this ”praktik” to learn ”dansk” not to work. And in the ”praktik” I can’t learn ”dansk”. That means not, that it is not good. I learn some words or some sentences, but not like [in] school. And I have two and half days in ”praktik” and two and a half days in school. So maybe if I had five days in school that [will] make me learn [“dansk” faster] [...]” (respondent B, s. 20).

I en rapport udarbejdet af CASA¹, vedrørende forskelle mellem flygtninge på den tidligere start-hjælp (nuværende integrationsydelse) og kontanthjælp, konkluderes det at det kan være svært for flygtninge at få noget reelt ud af praktikken. De pointerer at der ikke er garanti for, at flygtninge møder danskere i virksomhederne. Hvis formålet er, at flygtninge skal træne deres danskkundskaber gennem praktik i danske virksomheder, ses en risiko for at formålet udvandes. Én af de adspurgte i CASA-analysen forklarer på samme måde som respondent B, at sprogskolen er det bedste sted at være hvis man vil lære dansk (Johansen, Højland, & Hansen, 2011, s. 66). I selvsamme CASA-analyse giver en af de adspurgte desuden udtryk for, at han oplever at stå i et krydspres. Kommunen skal sørge for, at få flygtninge ud på arbejdsmarkedet så de kan forbedre deres danskkundskaber. Arbejdsgiverne sender dem derimod tilbage til sprogskolen for at lære dansk. Ifølge B begrænser praktikken hans muligheder for at forbedre hans danskkundskaber. Respondent B mener at Kommunen burde vente med at tilbyde ham praktikplads indtil han har deltaget i sprogskolen i længere tid (respondent B, s. 20). Respondent A tilslutter sig B's udtalelser, da han oplever at praktik "bare" er arbejde. Det betyder, at der ikke er tid til at fokusere på andet end de arbejdsopgaver, der skal løses. Både A og B fortæller dog, at praktik kan være en god ting for at få erhvervs erfaring og dermed øge chancerne for at få arbejde på et senere tidspunkt.

Respondent C arbejder som Cost Controller hos Siemens. C beskriver, at Siemens er en international arbejdsplads hvor der oftest tales engelsk i interaktionen mellem kollegaer. Han forsøger dog, at tale dansk med danskere, for at forbedre sine danskkundskaber (respondent C, s. 31). Da C er selvforsørgende er han ikke en del af Kommunens integrationsprogram og har ikke adgang til undervisning på sprogskolen. Det kan være afgørende for hans integrationsmuligheder, da det ikke er en selvfølge at danskkundskaber forbedres gennem deltagelse på arbejdsmarkedet.

Den frivillige sprogundervisning som supplement

De fleste respondenter gør brug af de frivillige tilbud for at forbedre deres danskkundskaber. Respondent E fortæller, at han ikke påbegyndte undervisning på sprogskolen samtidig med hans ankomst til Kommunen. I stedet opholdte han sig på sit værelse uden kontakt til omverdenen. Det vigtigste for E var at begynde at lære dansk. Kort efter E's ankomst til gennemgangsboligen mødte han frivillige enkeltpersoner, der kom for at hjælpe ham, og de andre flygtninge, med at træne danskkundskaber. E fortæller, at han blev kontaktet af andre frivillige, der henviste ham til Elsk Aalborg International. Hos Elsk Aalborg International fik E mulighed for, at gå til sprogundervis-

---

¹ CASA er en forkortelse for Center for Alternativ Samfundsanalyse.

ning. Det ses, at det har haft stor betydning for E, at de frivillige tilbud blev præsenteret tidligt. Han udtaler; *"[...] in this way we get ourselves busy, and even we learn something rather than staying at home"* (respondent E, s. 48). Ifølge E er det en fordel, at de frivillige tilbud ikke er hæmmet af samme ventetid, som han oplevede var tilfældet ved den kommunale sprogskole. Respondent E fortæller at danskundervisningen hos Elsk Aalborg International er meget nyttig, fordi den minder om den kommunale danskundervisning. Man deles op efter skriftligt og sprogligt niveau, hvilket betyder at alle får mulighed for at tale i mindre grupper på et passende niveau. Derudover kan E få hjælp til de lektier han får på VUC (respondent E, s. 42).

Respondenterne oplever, at der er forskel mellem de frivillige og kommunale tilbud om sprogundervisning. Respondent A fortæller, at han til Elsk Aalborg International møder frivillige danskere. Ved at interagere med de frivillige personer lærer A at kommunikere med danskere. Det giver A bedre mulighed for, at skabe kontakt til og interagere med de danskere han møder i hverdagen. Respondent A oplever at det er en fordel og at det forbedrer hans mulighed for at føle sig som en del af samfundet (respondent A, s. 4). Det ses, at det har betydning for A, at han har adgang til inkluderende netværk, hvor han møder danskere der hjælper ham med at udvikle hans danske kommunikationsevner. Respondent B tilslutter sig, at der er forskel mellem undervisningen på sprogskolen, og den undervisning som han får gennem Elsk Aalborg International:

"[...] In the school maybe [they] learn us grammar for example. Here [Elsk Aalborg International] they learn you [how to] speak. It is not important about the grammar but [more] how you can connect with the people [...]" (respondent B, s. 19).

Det ses at der er central forskel på sprogskolens undervisning, som udelukkende har fokus på at tillære respondenterne grammatisk bevidsthed, og Elsk Aalborg International. Respondent B får meget ud af at deltage i sprogskolens undervisningen, fordi det ofte er svære ord eller emner der bliver gennemgået. Hos Elsk Aalborg International er undervisningen mere simpel, men forbedrer B's muligheder for at interagere med danskere (respondent B, s. 19). Både respondent A og B giver udtryk for, at det er vigtigt for dem at udvikle deres kommunikationsevner, da de oplever at deres integrationsmuligheder forbedres, når de lærer at kommunikere med danskere på dansk. Gode danskkundskaber formodes at være en nøgle til at få et større socialt netværk, arbejde og uddannelsesmuligheder.

Respondent E bemærker en yderligere forskel mellem den frivillige og kommunale sprogundervisning. E har erfaret, at der er særlige værdier knyttet til det frivillige arbejde. Han oplever at der er forskel mellem de kommunalt ansatte og de frivilliges råderum. Det har betydning for E's udbytte af både det kommunale og frivillige sprogundervisningstilbud. Han fortæller:

“The people that comes there [frivillige tilbud] they came by their will to help the people. So whenever someone is having a will to help people then he can give [you] time and attention, then you can tell him slowly what you want. He can be patient to try to understand or to listen to you. But for the teacher maybe it is a little bit difficult to stay and hour or to hours with him, because he [læreren] is busy and don't have time. While he can help you in the school, but out of school you can't stay for to or three questions or for two or three hours” (respondent E, s. 41).

Det har betydning for E's udbytte af de frivillige sprogundervisningstilbud, at de frivillige er der på frivillig basis. De frivillige er villige til at sætte den tid af, som det kræver at kommunikere med E på dansk. Respondent B tilslutter sig E's udsagn. De frivillige personer tager sig tid til, at gentage det de siger på dansk, så B har en mulighed for at forstå hvad der siges (respondent B, s. 19). Ifølge E har den kommunalt ansatte dansklærer ikke samme tid eller ressourcer til, at tilbyde personlig undervisning til hver enkel flygtning. Undervisningen gives ofte til 18-20 flygtning i samme klasse, så mulighederne for 1:1 undervisning er minimale. Derudover kan dansklæreren kun besvare spørgsmål indenfor skolens åbningstid (respondent E, s 44). Som modsætning hertil har de frivillige tilbud både ressourcer og kapacitet til at tilbyde 1:1 undervisning eller lektiehjælp. E giver udtryk for, at adgangen til de frivillige tilbud, hvor der er ressourcer til at tilbyde 1:1 undervisning, har betydning for hans udbytte af den sproglige undervisning:

”[...] But when we came to the “frivillig” place, there are so many people they want to tell or to help people. So one can sit with you, just for two or three hours because he is coming, he has an idea and he is coming to help people at sometimes. [...] He can ask you any, and in this way you can maybe feel confident for asking something. [...] He has the time to understand you. So that's [why] “frivillig” are so useful for us” (respondent E, s. 44).

E's udsagn viser hvorfor de frivillige sprogundervisningstilbud er brugbare for flygtninge. Den massive mobilisering af frivillige borgerer gør at de frivillige foreninger har en kapacitet som Kommunen ikke kan tilbyde. Kapaciteten gør det muligt at sætte ressourcer af til at tilbyde 1:1

sprogundervisning, som kan støtte respondenternes udvikling af danskfaglige kompetencer. Det gør det vigtigt for Kommunen, at indbyde til samarbejde, fordi de frivillige foreninger kan tilbyde det ekstra supplement, som har betydning for respondenternes samlede udbytte og udvikling af dansk-kundskaber hvilket kan bruges på arbejdsmarkedet og i uddannelse.

7.2.3 Arbejdsmarked og uddannelse

Formålet med dette afsnit er, at belyse hvorvidt respondenterne oplever at det frivillige sociale netværk, kan bruges til at skabe adgang til arbejdsmarked og uddannelse. Det forventes at de forskellige frivillige tilbud giver adgang til vigtige informationsoverførsler om arbejdsmarked og uddannelse.

Det er et politisk fokusområde, at flygtninge skal i beskæftigelse. Vellykket integration sættes lig med deltagelse på arbejdsmarkedet. Den tidligere regering (SR-regeringen) præsenterede et integrationsudspil i marts år 2015 under overskriften ”Alle skal bidrage”, hvor det centrale element i forslaget var, at det daværende integrationsprogram skulle erstattes af et nyt med fokus på beskæftigelse (Beskæftigelsesministeriet, 2015). Under den nuværende regering er integrationsprogrammet blevet ændret, og har fået et endnu større fokus på den beskæftigelsesrettede integration. Det betyder, at alle flygtninge skal mødes som jobparate og derfor tilbydes praktik i en virksomhed fire uger efter ankomsten til en given kommune (jf. afsnit 2.2).

Tre ud af fem respondenter er over 25 år gamle, og har erhvervskompetencegivende uddannelser. De deltager i integrationsprogrammet med fokus på at komme i beskæftigelse. Respondenterne oplever at det kan være svært at finde arbejde. Blandt andet nævnes manglende dansk kundskaber, som en af de centrale barrierer, der medfører, at det ikke har respondenternes førsteprioritet at finde arbejde. Respondent B udtaler for eksempel at *“[...] if I want to find a job I must speak the ”dansk” and I still don’t speak”* (respondent B, s. 17). B er ikke den eneste, der oplever at sproget er en hindring for at komme i beskæftigelse. I CASA-analysen undersøges det hvilke barrierer de adspurgte oplever i forhold til at blive selvforsørgende. Her svarer 67 procent, af de der modtog starthjælp (nuværende integrationsydelse), at sproget er den største hindring. Derudover nævnes helbredsproblemer samt manglende uddannelse, netværk og selvtillid som barrierer for at blive selvforsørgende (Johansen, Højland, & Hansen, 2011, s. 62). I et integrationsperspektiv er det en udfordring, at dansk kundskaber anses som den største hindring for at komme i beskæftigelse. Politikkerne påpe-

ger, at danskkundskaber forbedres gennem beskæftigelse og interaktion med kollegaer. I forrige afsnit ses det at respondenterne oplever at de ikke forbedrer deres danskkundskaber gennem virksomhedspraktik. Der er en risiko for at respondenterne kan ende i et krydspres mellem kommunens forsøg på at få dem i beskæftigelse på trods af manglende danskkundskaber og arbejdsgivernes forventninger til deres sproglige niveau (jf. afsnit 7.2.2). I CASA-analysen beskriver 10 procent af de adspurgte at manglende netværk er en hindring for at komme i beskæftigelse. I afsnit 7.2.1 ses det at respondenterne oplever at få vedvarende relationer med danskere ved at benytte frivillige tilbud. Dermed øges respondenternes sociale netværk, hvilket forbedrer deres muligheder for at finde arbejde gennem netværket. Ifølge Granovetter benytter mennesker de svage bånd i deres sociale netværk, når de skal finde arbejde. Dermed har de frivillige tilbud en indirekte betydning for respondenternes mulighed for at komme i beskæftigelse.

Respondent E, der deltager i et uddannelses tilbud, oplever at hans manglende danskkundskaber er en barriere for, at få en erhvervskompetencegivende uddannelse. Hans primære fokus er at få en uddannelse, men det kræver at hans danskkundskaber bliver så gode, at han kan deltage på lige fod med danske studerende. Derfor forsøger E, at forbedre hans danskkundskaber før han søger ind på videre uddannelse (respondent E, s. 46-47). Blandt de adspurgte i CASA-analysen, mener 44 procent af de der var på starthjælp (nuværende integrationsydelse) at de har meget dårlige muligheder for at få en erhvervskompetencegivende uddannelse (Johansen, Højland, & Hansen, 2011, s. 67-68).

De frivillige foreningers tilbud er ikke direkte rettet mod at hjælpe respondenter med at komme i arbejde, eller få en erhvervskompetencegivende uddannelse. En årsag til dette kan være, at det formentlig ikke er de frivillige foreningers formål at hjælpe respondenterne med at finde arbejde, praktikpladser eller uddannelse. Det anses i stedet som kommunens opgave da rådgivere, Jobcenter og andre kommunale aktører har kompetencen til at hjælpe respondenterne med disse udfordringer. En anden årsag kan være, at der formentlig er forskel på de frivillige foreninger og politikernes forståelse af vellykket integration. Den politiske tilgang til integration er, at beskæftigelse er altafgørende. Modsat har de frivillige foreninger fokus på at tilbyde socialt netværk, for herigennem at forbedre respondenternes danskkundskaber, skabe netværk og på den måde indsluse respondenterne på det danske arbejdsmarked. Selvom det er en karikeret beskrivelse, og på ingen måde udtømmende, giver det alligevel et billede af, at der findes forskellige veje til vellykket integration.

Adgang til informationer om arbejdsmarked og uddannelse

Respondenterne får adgang til informationer om arbejdsmarked og uddannelse mange forskellige steder. Det afhænger i høj grad, af deres deltagelse i andre projekter. Der er kommunale projekter rettet mod at give flygtninge større indsigt i det danske arbejdsmarked og uddannelse. Respondent D fortæller, at han ikke har fået informationer til det frivillige tilbud, som han ellers benytter. Det har ikke været D's begrundelse for at benytte det frivillige tilbud hos Elsk Aalborg International, og derfor har han en anden forventning til det udbytte han får af tilbuddet. Respondent D får de fornødne informationer om det danske arbejdsmarked og uddannelse gennem deltagelse i AOF Diversity programmet. D fortæller, at han i Diversity programmet lærer at skrive CV, søge arbejde via Jobnet.dk med videre (respondent D, s. 37).

Selvom respondenterne giver udtryk for, at der ikke er nogle frivillige tilbud der direkte medvirker til informationsoverførsler vedrørende arbejdsmarked og uddannelse, har tilbuddene alligevel en betydning for respondenternes adgang til at få informationer. Ved at deltage i de inkluderende netværk øger respondenterne deres mulighed for at få adgang til brugbare informationer. Der er dog forskel på de frivillige tilbud. Det er særligt de respondenter som benytter 1:1 tilbud, der har direkte adgang til informationer om arbejdsmarked og uddannelse. Respondent C fortæller at han har fået hjælp fra netværksfamilien, især i forbindelse med informationer om uddannelsessystemet i Danmark og hvordan han kunne færdiggøre hans uddannelse. Disse informationer er ikke lette at få adgang til. Internethjemmesiderne med informationerne er formuleret på dansk, og C har derfor svært ved at forstå indholdet. Respondent C gør brug af netværksfamiliens kompetencer og viden for at anskaffe sig informationer, som han kan bruge til at forbedre sine integrationsmuligheder. Ifølge C, er det lettere at få adgang til vigtige informationer, når man kender mennesker (respondent C, s. 28). Respondent E fortæller at frivillige enkeltpersoner har hjulpet ham med at finde ud af hvilke karakterer han skal have, for at få adgang til gymnasier og andre uddannelsesinstitutioner (respondent E, s. 47). Det ses, at der ikke er forskel på den formelle og uformelle frivillige organisering, når det omhandler adgang til informationer om arbejdsmarked og uddannelse. Det afgørende er, om respondenterne benytter tilbud der har til formål at integrere 1:1. De mentorlignende tilbud giver adgang til direkte informationsoverførsler mellem frivillig og respondent.

7.2.4 Politisk deltagelse

Den politiske deltagelse er vigtig i forhold til at opnå en fuldstændig integration i samfundet. Det er derfor en udfordring, at respondenterne ikke har stemmeret. De distanceres automatisk fra den politiske deltagelse, hvilket formentligt er årsagen til at flere respondenter giver udtryk for, at de ikke har interesse i dansk politik. Respondenterne viser udelukkende interesse for de emner, der har konsekvenser for deres egen livssituation, enten her i Danmark eller i deres hjemland. Det aktive medborgerskab kan være en alternativ indgang til politisk deltagelse. Ved at indgå i foreninger hvor respondenterne forfølger fælles mål på lige fod med andre deltagere, gives der mulighed for deltagelse i beslutningstagen om samfundsproblemer (jf. afsnit 2.2). Denne del af analysen bidrager til at undersøge hvorvidt respondenterne får adgang til det etablerede foreningsliv og selv oplever sig inspireret til at udøve aktivt medborgerskab (forstået som frivilligt arbejde) ved at deltage i frivillige foreningers tilbud. Det formodes at der er to veje til aktivt medborgerskab. Den ene vej går gennem medlemskab i foreninger, eksempelvis ved at blive medlem af en idrætsforening og indgå i deres arbejde. Den anden vej er at benytte et frivilligt tilbud, og gennem en proces indsluses i foreningens arbejde.

Deltagelse i foreninger - aktivt medborgerskab

Danmark er et land præget af foreninger, og særligt idrætsforeninger påstås at have en positiv effekt på integration og være en nøgle til det danske samfund. Ifølge formand for DGI, Søren Møller, har deltagelse i idrætsforeninger betydning for relationer og aktivt medborgerskab. Han udtaler at *"der er mange eksempler på, at indvandrere, som deltager i foreningslivet, opnår tillid til deres kammerater i foreningen, og de får også en højere grad af tillid til samfundsinstitutionerne. Men vigtigst af alt, så høster de selvtillid til at være en aktiv del af samfundet"* (Møller, 2015). Det ses at Møller fokuserer på, at deltagelse i foreningslivet medfører to positive effekter. Først og fremmest relaterer han til Putnams teori om social kapital, hvor han formoder at deltagelse i foreningslivet bygger bro mellem mennesker, og skaber en højere grad af tillid til samfundsinstitutionerne. Sagt med andre ord er idrætsforeninger fællesskaber, der kan tilbyde relationer og netværk som respondenterne kan gøre brug af for at forbedre deres integrationsmuligheder. For det andet opnår respondenterne selvtillid, der fører til at de kan blive en aktiv del af samfundet, eksempelvis ved at udøve frivilligt arbejde i foreningernes regi.

I en medborgerskabsundersøgelse fra år 2015 udarbejdet af Ankestyrelsen konkluderes det, at det er en udfordring at få udlændinge (herunder flygtninge), til at blive medlemmer i idrætsforeningerne

(Frivilligrådet, 2015). Der er en række barrierer forbundet til flygtnings foreningsmedlemskab. En af barriererne er den økonomiske del, da medlemskabet ofte er forbundet med kontingentbetaling. Integrationsydelsens niveau er blevet udskældt for at være en barriere for flygtnings demokratiske udvikling, da den begrænser deres mulighed for at deltage på lige fod med andre danskere i foreningslivet. I en artikel fra Politiken udtaler Dansk Flygtningehjælps generalsekretær Andreas Kamm at *"[...] de sociale relationer er integration, og de bliver naturligvis hårdt ramt [af integrationsydelsens niveau][...]"* (Rasmussen E. K., 2015). Derudover kan det antages, at flygtnings manglende viden om adgang til idrætsforeningerne, kan være en barriere for deres deltagelse heri. Ingen af respondenterne er aktive medlemmer i idrætsforeninger. Respondent C og E fortæller, at de tidligere har spillet fodbold i Nibe og B52 (Aalborg) men at de på nuværende tidspunkt ikke længere er en del af foreningerne. C fik adgang til fodboldklubben i Nibe gennem et kommunalt projekt, der havde til formål at bygge bro mellem flygtninge og fodboldklubber (respondent C, s. 29). E fik derimod kendskab til fodboldklubben B52 gennem en frivillig enkeltperson, som han mødte i gennemgangsboligen (respondent E, s. 42). Det er således 1:1 kontakt der har gjort, at E fik adgang til fodboldklubben. 1:1 indsatsens styrke er, at der er mulighed for at hjælpe respondenterne med kontakt til foreningslivet, og til en hvis grad tilbyde en vedblivende støtte der kan fastholde respondenterne i foreningerne.

Deltagelse i frivillige tilbud - aktivt medborgerskab

SFI har udarbejdet en undersøgelse om etniske minoriteter og frivilligt arbejde, hvori det ses at etniske minoriteter kan integreres i frivillige foreningers arbejde og dermed få indflydelse på politiske beslutninger. SFI beskriver at dette sker igennem en proces. Første trin er, at minoriteterne får en stemme, ved at gøre brug af frivillige tilbud. De frivillige kan lytte til minoriteten og dermed skabe opmærksomhed på gruppen og dennes problemstillinger. Trin to er, at inddrage minoriteten i selve tilbuddet, hvor de er med til at planlægge og interagere med de andre brugere, så deres erfaringer og viden kan bruges som en ressource i foreningens arbejde. Tredje og sidste trin i processen handler om at minoriteten indgår i fællesskaber og interaktion med mennesker, der kan kanalisere indflydelse på politiske beslutningsprocesser (Christensen & Christensen, 2006, s. 197). I det empiriske materiale, ses der kun få konkrete eksempler på, at de frivillige foreninger forsøger at inddrage respondenterne og deres ressourcer som en aktiv del af tilbuddene. I afsnit 4.1 ses det, at Elsk Aalborg International har en aktivitet hvor de respondenter der gør brug af tilbuddet, har mulighed for at planlægge arrangementer, fester og andre begivenheder for andre udlændinge men også danske

borgere i Aalborg. De der gør brug af Elsk Aalborg International har dermed mulighed for medindflydelse på foreningens arbejde, uden at være et formelt medlem. Respondent C var eksempelvis med til at planlægge og udføre arrangementet ”Tøm et asylcenter”, hvor 400 asylansøgere skulle på besøg i 200 danske hjem (respondent C, s. 26). Det vurderes at det har betydning at Elsk Aalborg International er organiseret formelt, og har en fast struktur. Foreningen har et fast formål, og den faste struktur medfører at brugerne kontinuerligt inddrages ved at benytte tilbuddet, hvor de gives mulighed for at planlægge aktiviteter for de resterende udlændinge. På trods af at der er mulighed for indflydelse på foreningens arbejde, er der ikke nogle af de respondenter der benytter Elsk Aalborg International, der giver udtryk for at det har medført videre politisk deltagelse eller indflydelse.

Respondenterne fortæller at de gerne vil udøve frivilligt arbejde, fordi de selv har oplevet en uvurderlig hjælp fra frivillige tilbud. Respondent E fortæller, at de frivillige har hjulpet ham med at falde til og integrere sig i Danmark. Det har medført, at E har fået lyst til at give noget tilbage ved at tilbyde sin hjælp til de mennesker der måtte have behov for det. Han udtaler at “[...] whenever I try to get, I will say, a power to help people I will use it to help. To help people, I think, is a holy thing. Either they have helped us, so we have to help people also. Whenever I [meet] people that are in need of my help, I will help. That is for sure” (respondent E, s. 48). De frivillige har ligeledes haft en positiv betydning for respondent C’s eget ønske om at udføre frivilligt arbejde. Det havde afgørende betydning for C, at han blev mødt med gensidighed fra netværksfamilien. C har derfor lyst til selv at bidrage med hjælp til de der måtte have behov (respondent C, s. 30). Både respondent C og E værdsætter den hjælp de har fået, og det inspirerer dem til selv at involvere sig i andre menneskers behov. Respondent C og E er ikke frivillige i foreningsarbejde, men det ses at de positive oplevelser med frivillige foreninger kan have betydning for deres fremtidige involvering i foreningsarbejde. Respondenternes fremtidige involvering, kan have positive konsekvenser for den fremtidige frivillige indsats på integrationsområdet. I SFI rapporten ses det, at etniske minoriteter motiveres til at udøve frivilligt arbejde der hvor de oplever, at have brugbare erfaringer der kan videregives. Respondenterne kan bruge deres erfaringer og hjælpe andre flygtninge med at gøre overgangen til det danske samfund lettere (Christensen & Christensen, 2006, s. 17). Det kan ikke forventes, at respondenterne udfører frivilligt arbejde så længe de stadig er i gang med deres egen integrationsproces. På det nuværende stadie i respondenternes integrationsproces er det forventeligt, at de opfatter sig selv som nydende brugere frem for aktive ydere i frivilligt arbejde.

7.2.5 Delkonklusion

Delkonklusionen skal opsamlende besvare spørgsmålet om de frivillige foreninger, både formelle og uformelle, skaber muligheder for at respondenterne kan forbedre deres nuværende livssituation, forstået som ”get ahead” indenfor sociale netværk, danskkundskaber, arbejde og uddannelse samt politisk deltagelse.

Først og fremmest ses det at både formelle og uformelle frivillige tilbud, har deres styrke i forhold til at skabe bedre muligheder for socialt netværk og udvikling af danskkundskaber hos respondenterne. De frivillige tilbud udgør respondenternes primære netværk med danskere, og adgangen hertil mindsker isolation og ensomhed hvilket især er en styrke hos de tilbud der baserer sig på sociale gruppeaktiviteter. Kontakten med frivillige danskere har desuden betydning for respondenternes udvikling af danskkundskaber, da de oplever at udbyttet til henholdsvis de frivillige og kommunale tilbud er forskelligt. Sprogskolen har fokus på grammatik, mens de frivillige tilbud træner respondenternes hverdagsprog gennem 1:1 interaktion med frivillige danskere. Det er også et udtryk for, at der til de frivillige tilbud er en kapacitet, som har en positiv betydning for hvordan respondenterne oplever udbyttet af sprogundervisningen. På baggrund af respondenternes udtalelser ses det, at de frivillige og kommunale sprogtilbud supplerer hinandens indsatser på sprogområdet.

Det er vigtigt at pointere at de frivillige foreninger har en række begrænsninger, i forhold til de udvalgte livsområder. For det første ses det at de frivillige foreningers tilbud ikke skaber direkte adgang til arbejdsmarked og uddannelse. Respondenterne giver udtryk for, at jobsøgning ikke har førsteprioritet. De manglende danskkundskaber opfattes som en barriere for at finde arbejde, og derfor prioriteres træning af danskkundskaber højere end jobsøgning. De frivillige tilbud bidrager derfor indirekte til at forbedre respondenternes muligheder i forhold til at skabe adgang til arbejdsmarkedet. For det andet ses det, at det er et fåtal af de frivillige foreninger, der forsøger at inddrage respondenternes ressourcer i udførelsen af de forskellige tilbud, hvilket begrænser respondenternes muligheder for politisk deltagelse gennem aktivt medborgerskab. Det kan være et udtryk for, at de frivillige foreninger primært opfatter respondenterne som nydende brugere, og ikke har tanker om at disse skal være bidragende ydere på sigt.

Kapitel 8 Diskussion og afsluttende refleksioner

Formålet med dette kapitel er, at reflektere over analysens resultater og diskutere disse i relation til den nuværende offentlige integrationsindsats.

Kommunerne besidder det primære ansvar for at udføre lovgivningsmæssige og praktiske foranstaltninger i forhold til flygtninges integration. Det drejer sig blandt andet om at finde permanente boliger, sikre den primære sprogtræning og skabe muligheder for, at flygtninge får en lettere indgang på det danske arbejdsmarked. I forhold til Integrationslovens definition af vellykket integration, hvor flygtninge skal blive *”deltagende, selverhvervende og ydende medborgere på lige fod med samfundets øvrige borgere i overensstemmelse med grundlæggende værdier og normer i det danske samfund”* sætter den kommunale indsats således rammen der skal sikre, at flygtninge får adgang til deltagelse på arbejdsmarkedet, og herigennem skaber kontakt til danskere. I analysen ses det dog, at der er uoverensstemmelser mellem det fokus på arbejdsmarkedet der præsenteres i Integrationsloven, og respondenternes syn på deres egen integrationsproces. Det sættes især på spidsen af respondent B, der oplever sig frustreret over at blive presset ud på arbejdsmarkedet uden at være i stand til at tale dansk. Flygtninge risikerer at ende med at stå i et krydspres, fordi de skubbes ud på arbejdsmarkedet inden de reelt set har lært dansk. Manglende danskkundskaber bliver af flere, både i denne og andre undersøgelser, beskrevet som den primære barriere for at blive selvforsørgende. Derfor er det en udfordring, at en af ændringerne i integrationsprogrammet medfører, at programmet forkortes fra tre til ét år (med mulighed for forlængelse i fem år). Reelt set betyder det at flygtninge, fra de ankommer og mødes som jobparate, har ét år til at lære dansk og skabe en indgang til det danske arbejdsmarked. Det vil resultere i at flere flygtninge oplever sig presset ud på arbejdsmarkedet, uden at have sproglige kompetencer på det niveau som arbejdsgiverne kræver. Det kan øge risikoen for, at flygtninges integrationsproces går i stå uden kontakt til danskere og med risiko for at ende på offentlig forsørgelse, hvilket hverken er ønskværdigt for samfundet eller den enkelte.

Respondenterne oplever at deres muligheder for at skabe netværk og forbedre danskkundskaber øges gennem deltagelse i frivillige tilbud. Fællesskabet til de frivillige tilbud får en central betydning for respondenterne, i det øjeblik hvor kommunens ressourcer og kapacitet ophører. Det er især i dagligdagslivet, at de frivillige tilbyder en ekstraordinær indsats, som kan mærkes blandt respondenterne. Presset på de kommunale institutioner samt knappe økonomiske ressourcer medfører, at kommunerne bliver afhængige af den frivillige indsats. Det er velkendt og udtalt at den frivillige indsats kan tilbyde noget *”ekstra”*, der har betydning for flygtninges integration. Det *”ekstra”* for-

stås som den medmenneskelige indsats. Ifølge respondenterne har deres oplevelser af den frivillige medmenneskelige indsats stor betydning for deres positive oplevelse af at være i Danmark. Respondenternes positive oplevelser med frivillige står i kontrast til den førte integrationspolitik, hvilket forstærker respondenternes positive holdning til den frivillige integrationsindsats. Den frivillige indsats udjævner følelsen af, at der er et ”dem” og ”os”, hvilket kan have en betydning for den enkeltes engagement. Det kan diskuteres hvem respondenterne opfatter som den vigtigste aktør i deres integrationsproces. Kommunerne har kapacitet til at sikre de praktiske omstændigheder i forbindelse med respondenternes integration, herunder også de erhvervsrelaterede aktiviteter. I analysen ses det at der er en række barrierer i forbindelse med at skabe adgang til deltagelse på arbejdsmarkedet, hvilket er en udfordring for respondenternes integrationsproces. Det sociale netværk til danskere minimeres af manglende deltagelse på arbejdsmarkedet og skaber dermed en risiko for at respondenterne isoleres, hvilket har en negativ betydning for deres muligheder for at forbedre danskkundskaber og få hjælp til at håndtere hverdagsudfordringer. Det sociale netværk er styrken ved de frivillige foreninger, og adgangen hertil har betydning for respondenternes mulighed for at bryde med isolation og forbedre deres danskkundskaber. De frivillige tilbud kræver ikke tilmelding eller ventetid, hvilket respondenterne udtrykker er en stor fordel. De frivillige tilbud kan benyttes fra dag ét, hvilket er en af de centrale forskelle mellem de frivillige og kommunale indsatser. De frivillige fungerer, qua deres rolle som frivillig, som direkte kontakt mellem flygtning og danskere. Den direkte kontakt har betydning for respondenternes mulighed for at tillære sig danskkundskaber, skabe sociale netværk og herigennem få adgang til den medmenneskelige indsats som kommunerne ikke har ressourcer til at tilbyde.

Respondenterne tegner et positivt billede af den frivillige integrationsindsats, men det ses i analysen at indsatsen og de frivillige tilbud har mangler i forhold til en helhedsorienterede integrationsindsats. De frivillige tilbud fokuserer ikke på at skabe adgang til arbejdsmarked og uddannelse, hvilket kan være et udtryk for at opgaven bedre varetages af kommunale aktører der kan tilbyde kompetent rådgivning og vejledning.

Hvis integration skal forstås ud fra et helhedsperspektiv, med fokus på de udvalgte livsområder, er det essentielt at den kommunale og frivillige integrationsindsats supplerer hinanden på en række områder, hvorfor der er god grund til at fortsætte yderligere samarbejde for at sikre en helhedsorienteret integrationsindsats.

Kapitel 9 Konklusion

Formålet med dette kapitel er at konkludere på specialets problemformulering: *Hvilken betydning har det for flygtnings integrationsmuligheder, at de gør brug af frivillige foreningers tilbud, når de forstås som sociale netværk?*

Med baggrund i analysen konkluderes det, at de frivillige foreningers tilbud har betydning for respondenternes integrationsmuligheder. Respondenterne oplever at den primære kontakt til danskere sker gennem deltagelse i de frivillige tilbud, hvilket understreger de frivillige foreningers funktion som inkluderende sociale netværk. Det har betydning for, om respondenterne gør brug af de frivillige tilbud til at få hjælp til at håndtere de hverdagsudfordringer som de møder (forstået som ”get by”). I analysen ses det, at der er forskel på de frivillige foreningers organisering. Det er hovedsageligt respondenter der har kontakt til frivillige enkeltpersoner (uformelle frivillighed), der oplever at få hjælp til at håndtere akutte hverdagsudfordringer. De formelle foreninger er underlagt en fast struktur, der medfører at de agerer indenfor en primær åbningstid med fastlagte tilbud som forebygger fremtidige udfordringer, men begrænser hjælp til akutte udfordringer. På trods af variationerne i den frivillige organisering ses det, at de frivillige foreninger tilbyder en solidarisk og medmenneskelig hjælp i hverdagen, som er helt afgørende for respondenternes mulighed for at tilpasse sig samfundets levemåde.

Det kan konkluderes at de frivillige tilbud forbedrer respondenternes integrationsmuligheder i forhold til at skabe et socialt netværk og forbedre danskundskaber (forstået som ”get ahead”). Der er dog forskel på tilbuddenes formål og karakter. Det er primært de tilbud, som integrerer gennem sociale gruppeaktiviteter, der medvirker til at respondenterne ikke isolerer sig og bliver ensomme. Respondenterne oplever at det er en udfordring at skabe kontakt til danske borgere i deres lokalområde, hvorfor de frivillige tilbud er simpel vej til kontakt med danskere, da de frivillige selv har et ønske om at skabe netværk og relation med respondenterne. De frivillige tilbud præges af gensidighed mellem frivillige og respondenter, som er afgørende for om de føler sig velkommen. Det medfører desuden, at den frivillige indsats ses som en modsætning til den eksisterende integrationspolitik. Relationen til de frivillige danskere strækker sig i flere tilfælde ud over det egentlige tilbud, hvilket forbedrer muligheden for at respondenternes sociale netværk øges og derfor ikke er afhængig af deltagelse i et af de frivillige tilbud.

De frivillige tilbud centrerer om, at hjælpe respondenterne med at forbedre deres danskkundskaber. Grundet mobiliseringen af de frivillige borgere har de frivillige foreninger en kapacitet der betyder at de har mulighed for at tilbyde 1:1 kontakt, hvilket har en positiv effekt på respondenternes udbytte af sprogundervisningen. Den frivillige kan ikke erstatte den kommunale sprogundervisning, men fungerer som et supplement der giver respondenterne en mulighed for at benytte de tillærte danskkundskaber gennem interaktion med danskere i hverdagslignende situationer.

Afslutningsvis konkluderes det, at den frivillige integrationsindsats har nogle begrænsninger i forhold til at forbedre respondenternes integrationsmuligheder indenfor arbejde og uddannelse, samt politisk deltagelse. De frivillige tilbud skaber ikke direkte adgang til det danske arbejdsmarked, hvilket er et udtryk for at det ikke er deres primære formål. Det vurderes at manglende danskkundskaber og netværk er en barriere for at finde arbejde, hvorfor de frivillige tilbud indirekte styrker respondenternes jobmuligheder. Ved at benytte frivillige 1:1 mentorordninger får respondenterne adgang til vigtige informationer om arbejdsmarked og uddannelse. Informationsoverførslen mellem frivillige og respondenter kan bruges til at skabe social opstigning og forbedre respondenternes integrationsmuligheder indenfor det pågældende livsområde. Det er dog de færreste respondenter der vurderer, at arbejdsmarked og uddannelse har førsteprioritet hvorfor de ikke opsøger informationsoverførsler indenfor dette livsområde. Det er de færreste frivillige foreninger, der inddrager respondenterne i udførelsen af de forskellige tilbud, hvilket begrænser deres mulighed for politisk deltagelse gennem aktivt medborgerskab. Det kan være et udtryk for, at de frivillige foreninger anser respondenterne som brugere med behov på baggrund af deres nuværende livssituation fremfor bidragende ydere, hvilket på sigt kan være en barriere for respondenternes aktive medborgerskab.

Konklusionen viser, at adgang til socialt netværk og tillæring af danskkundskaber er det primære outcome af de frivillige tilbud. Den frivillige integrationsindsats fokuserer udelukkende på enkelte elementer i forhold til at styrke respondenternes integrationsmuligheder. Det er en svaghed når integration forstås ud fra et helhedsperspektiv. Resultaterne er derfor et udtryk for, at vellykket integration af de nyankomne flygtninge kræver samarbejde, især mellem stat og civilsamfund, for at skabe en fælles samlet indsats til gavn for flygtninges integrationsmuligheder i det danske samfund.

Kapitel 10 Vurdering af undersøgelsens resultater

Formålet med dette kapitel er reflektere og vurdere undersøgelsens resultater med fokus på generaliserbarhed og pålidelighed (jf. afsnit 3.4.1 og 3.4.2).

Refleksioner over undersøgelsens generaliserbarhed

Undersøgelsens resultater er præget af den valgte integrationsforståelse. Respondenternes udtalelser er fortolket gennem integrationsforståelsen, og derfor er det vigtigt at pointere, at resultaterne ville se anderledes ud hvis integrationsforståelsen var en anden. Anskues respondenternes udtalelser med den pluralistiske integrationsforståelse, hvor integration er et individuelt valg/fravalg af normer og værdier, ville det bidrage med interessante vinkler på hvad respondenterne selv oplever er vigtige elementer i deres integrationsproces. Det samme gør sig gældende i forhold til de udvalgte livsområder. De er valgt for at undersøge helhedsperspektivet af respondenternes integrationsproces. Undersøgelsens resultater viser, at forskellige livsområder har betydning for flygtninges tilknytning til et samfund, og det vil kræve en dybere undersøgelse at finde ud af hvilke livsområder der har størst betydning for respondenternes integration. Der findes ikke allerede eksisterende undersøgelser der kan besvare dette spørgsmål, hvilket har besværliggjort en generel og fyldestgørende udvælgelse af livsområder. De forskellige måder at forstå integration på betyder, at det er besværligt at generalisere undersøgelsens resultater fordi empirien er fortolket ud fra én bestemt integrationsforståelse med de udvalgte livsområder.

Andre elementer der har betydning for respondenternes integrationsmuligheder er blevet undladt, på grund af problemstillingens fokus på frivillige foreninger. Undersøgelsens resultater skal i høj grad ses i lyset af, at mennesker har forskellige personlige kompetencer. De personlige kompetencer, eller manglen herpå, gør at integration bliver individuelt og komplekst. Det kan derfor være besværligt at generalisere respondenternes integrationsprocesser til andre flygtninge. Det vurderes at flygtninges kompetencer har betydning for deres muligheder i forhold til at skabe et socialt netværk, få et arbejde eller en uddannelse. Derfor varierer deres integrationsmuligheder allerede inden de påbegynder deltagelse i kommunale eller frivillige tilbud. Blandt andet kan uddannelsesniveau have betydning for job og uddannelsesmuligheder i Danmark. Som nævnt i det tidligere afsnit 3.2.1 antages det, at der er en sammenhæng mellem respondenternes engelsksproglige niveau og deres uddannelsesniveau. Det har betydning for deres integrationsmuligheder. Respondenterne er formentlig bedre stillet end andre flygtninge, der enten er uden uddannelse eller har en kortere uddannelse. De ud-

valgte respondenter har derfor stor betydning for udfaldet af undersøgelsens resultater, og deres høje uddannelsesniveau gør det besværligt at generalisere resultaterne.

Refleksioner over undersøgelsens pålidelighed

Undersøgelsens pålidelighed udfordres af, at respondenterne har en anden kulturel og sproglig baggrund. Den kulturelle forskellighed blev tydelig i interviewsituationerne, da interviewet i nogle tilfælde blev opfattet som en autoritær situation, der skabte et distanceret forhold mellem respondent og interviewer. I disse situationer havde respondenterne svært ved at give egen mening til kende, og omtalte sig selv i tredjeperson. Her var det en fordel at stille uddybende spørgsmål og bevæge sig væk fra semi-strukturen i interviewguiden. Ved at give respondenterne plads til at udfolde egne meninger og holdninger, blev det muligt at få et indblik i deres livsverden og dermed styrke undersøgelsens pålidelighed.

Inden interviewene med respondenterne var der til livsområdet ”dansk kundskaber” koblet spørgsmål vedrørende danske normer, værdier og traditioner til interviewguiden (disse fremgår stadig i bilag 2). Efter interviewene var det tydeligt, at en analyse heraf skulle foretages på et tyndt grundlag. Det er besværligt at definere hvad der forstås ved danske normer, værdier og traditioner og det var en udfordring for respondenterne at besvare spørgsmål omkring dette. Respondenternes svar var uklare, hvilket formentlig skyldes at spørgsmålene manglede forklaring og struktur. Denne del blev fravalgt, hvilket har styrket den samlede undersøgelsens pålidelighed.

Undersøgelsens resultater påvirkes af respondenternes egen forståelse af de stillede spørgsmål. I nogle tilfælde var der uoverensstemmelse mellem de stillede spørgsmål og respondenternes forståelse heraf, hvilket betød at spørgsmål skulle gentages og forklares. Sådanne uoverensstemmelser kan have betydning for pålideligheden af undersøgelsens resultater.

Kapitel 11 Litteraturliste

Aalborg Kommune . (u.å). *Referater, Aalborg Kommune*. Hentet d. 6. april 2016 fra Lokalsamfundet Bygger Bro - et partnerskab:
<http://referater.aalborgkommune.dk/Pdf.aspx?pdfnavn=16572088-13938754-1.pdf&type=bilag&id=37398>

Antoft, R., & Salomonsen, H. H. (2012). Det kvalitative casestudium. I R. Antoft, M. H. Jacobsen, A. Jørgensen, & S. Kristiansen, *Håndværk og horisonter - tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Syddansk Universitetsforlag.

AOF Center Nord (u.å.). *AOF*. Hentet d. 10. maj 2016 fra Diversity: <https://aof.dk/content/diversity>

Asylforum Aalborg (u.å.). *Asylforum Aalborg*. Hentet 10. Maj 2016 fra Activities: <https://asylforumaalborg.wordpress.com/aktiv/>

Beskæftigelsesministeriet (2015). *Alle skal bidrage: Flygtninge og indvandrere skal ud på danske arbejdspladser*. Hentet d. 8. Juni 2016 fra bm.dk:
<http://bm.dk/da/Aktuelt/Pressemeddelelser/Arkiv/2015/03/Alle%20skal%20bidrage%20Flygtninge%20og%20indvandrere%20skal%20ud%20paa%20danske%20arbejdspladser.aspx>

Bob, C. (2011). Civil and uncivil society. I M. Edwards, *The Oxford handbook of civil society*. Oxford University Press.

Boje, T. (2015). Civilsamfund, medborgerskab og deltagelse . I B. G. (red.), *Grundbog i socialvidenskab - 5 perspektiver* (2. udgave udg.). Nyt fra samfundsvidenskaberne.

Briggs, X. d. (1998). Brown Kids in White Suburbs: Housing Mobility and the Many Faces of Social Capital. *Housing Policy Debate* .

Briggs, X. d. (1997). Social Capital and the Cities: Advice to Change Agents. *The National Civic Review* .

Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford University Press.

Bundsgaard, J. (2015). *KL: Frivillige skaber resultater i integrationsindsatsen* . Hentede 25. 2 2016 fra Altinget.dk: <http://www.altinget.dk/social/artikel/kl-frivillige-skaber-resultater-i-integrationsindsatsen>

Christensen, G., & Christensen, S. (2006). *Etniske minoriteter, frivilligt socialt arbejde og integration*. SFI.

Colemann, J. (1988). Social Capital in the Creation of Human Capital. *The American Journal of Sociology, Vol. 94, Supplement: Organizations and Institutions: Sociological and Economic Approaches to the Analysis of Social Structure* .

de Vaus, D. A. (2001). *Research Design in Social Research*. SAGE Publications.

Ejrnæs, A. (2014). Det etnisk mangfoldige samfund . I A. J. Bent Greve, *Det Danske Samfund* (1. udgave udg.). Hans Reitzel.

Elsk Aalborg International (2016). *Elsk Aalborg International*. Hentet d. 10. maj 2016 fra Elsk Aalborg: <http://elskaalborg.dk/international/>

Flyvbjerg, B. (2009). *Samfundsvidenskab som virker*. Akademisk forlag.

Frivillignet (u.å.). *Evaluering. Projekt netværksfamilier - Aalborg*. Dansk Flygtningehjælp.

Frivillignet (u.å.). *Bedre modtagelse af flygtninge i kommunerne*. Hentet d. 6. april 2016 fra Frivillignet - en del af Dansk Flygtningehjælp: <http://www.frivillignet.dk/aktiviteter/bedre-modtagelse-af-flygtninge-i-kommunerne/>

Frivilligrådet (2015). *Foreningsmedlemmer med ikke-vestlig baggrund er frivillige i samme grad som danskere*. Hentet d. 8. Juni 2016 fra [frivilligraadet.dk](http://www.frivilligraadet.dk): <http://www.frivilligraadet.dk/nyheder/foreningsmedlemmer-med-ikke-vestlig-baggrund-er-frivillige-i-samme-grad-som-danskere>

Gaventa, J. (2011). Civil society and power. I M. Edwards, *The Oxford handbook of civil society*. Oxford University press .

Granovetter , M. (1995). *Getting a Job* (2. udgave udg.). The University of Chicago Press .

Hammer, O. (1989). *Den kulturelle udfordring - at arbejde med indvandrere og flygtninge*. Socialpolitisk Forlag.

Højberg, H. (2009). Hermeneutik. I L. Fuglsang, & P. B. Olsen, *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag.

Henriksen, L. S. (2014). Det civile samfund. I B. Greve, A. Jørgensen, & J. E. Larsen, *Det danske samfund*. Hans Reitzels forlag.

Henriksen, L. S. (1996). *Lokal frivillig organisering i nye omgivelser*. ALFUFF.

Jakobsen , R. G. (2015). *Kommuner samarbejder mere med frivillige om flygtninge*. Hentet d. 17. Juni 2016 fra [kl.dk](http://www.kl.dk): <http://www.kl.dk/Momentum/momentum2015-21-3-id194057/>

Johansen, A., Højland, M., & Hansen, H. (2011). *Flygtninge på langvarig starthjælp*. CASA.

Kommunernes Landsforening (2015). *Analyse af kommunernes integrationsindsats*. Kommunernes Landsforening.

Korsgaard, O. (2008). Medborgerskab - hvad er nu det? I O. Korsgaard, L. Sigurdsson, & K. Skovmand, *Medborgerskab - et nyt dannelsesideal*. Religionspædagogisk Forlag.

Kristensen, C. J. (2000). Marginalisering - en begrebsudredning. I J. E. Larsen, J. Lind, & I. H. Møller, *Kontinuitet og forandring*. Samfundslitteratur.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview - introduktion til et håndværk*. Hans Reitzels forlag.

Legal Aid (u.å.). *Legal Aid udlændingehjælp*. Hentet d. 10. Maj 2016 fra Legal Aid udlændingehjælp: <http://legal-aid.dk/legal-aid-udlaendingehjaelp.aspx>

Møller, S. (2015). *DGI: Foreningslivet er en vigtig nøgle til det danske samfund*. Hentet d. 23. Juni 2016 fra altinget.dk: <http://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/dgi-foreningslivet-er-en-vigtig-noegle-til-det-danske-samfund>

Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold (2014). Bekendtgørelse om lov af integration af udlændinge i Danmark (Integrationsloven).

Oxford Research A/S (2013). *Midtvejsevaluering af puljen "Forpligtende samarbejde om videreførelse af det frivillige integrationsarbejde"*. Social- og Integrationsministeriet.

Pedersen, C. H. (27. Juli 2015). Flygtninges integration afhænger af frivillige . *Politikken* .

Pestoff, V. (1998). *Beyond the Market and State* . Ashgate.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone*. Simon & Schuster Paperbacks.

Rasborg, K. (2009). Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I L. Fuglsang, & P. Bitsch, *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag.

Rasmussen , E. K. (2015). *Socialrådgivere om integrationsydelse: De spænder ben for integrationen*. Hentet d. 8. juni 2016 fra politiken.dk: <http://politiken.dk/indland/politik/ECE2792760/socialraadgivere-om-integrationsydelse-det-spaender-ben-for-integrationen/>

Rasmussen, L. L. (2016). *Statsminister Lars Løkke Rasmussens nytårstale den 1. januar 2016*. Hentet d. 26. maj 2016 fra Statsministeriet: http://www.stm.dk/_p_14279.html

Røde Kors Nibe (2016). *Røde Kors Nibe*. Hentet d. 10. maj 2016 fra Røde Kors Nibe: <http://www.redcrossnibe.dk>

Rosenmeier, S. L. (2007). Den sociale kapitals fædre. I S. L. Rosenmeier, & P. Hegedahl, *Social kapital som teori og praksis*. Forlaget Samfundslitteratur.

Søndergaard, B. (22. 5 2016). *Frivillige står i kø for at integrere flygtninge*. Hentede 2. 6 2016 fra Kristeligt Dagblad : <http://www.kristeligt-dagblad.dk/danmark/frivillige-staar-i-koe-integrere-flygtninge>

Sørensen, E., & Torfing , J. (2012). *Offentlig Ledelse af Frivilliges Samproduktion af Velfærdsservice*. Roskilde: Roskilde Universitet.

Sørensen, S. P. (2016). *Ny lov skal sikre mere fleksibel integration*. Hentet d. 10. juni 2016 fra kl.dk: <http://www.kl.dk/Beskafteigelse/Ny-lov-skal-sikre-mere-fleksibel-integration-id205258/?n=0>

Statsministeriet (22. 9 2015). "*Sammen om integration*" - Statsminister Lars Løkke Rasmussen indbyder civilsamfundet til et topmøde om en bedre integrationsindsats. Hentet d. 25. februar 2016 fra stm.dk: http://www.stm.dk/_p_14240.html

Svensden, G. T., & Svensden, G. L. (2006). *Social kapital - en introduktion*. Hans Reitzels forlag.

Tænketanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark (2006). *Udviklingen i udlændinges integration i det danske samfund*. Tænketanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark.

Torpe, L. (2013). *De stærke samfund - social kapital i Skandinavien*. Forfatteren og Frydenlund.

Torpe, L. (2014). Social kapital. I B. Greve, A. Jørgensen, & J. E. Larsen, *Det danske samfund*. Hans Reitzels forlag.

Udlændinge-, Integrations-, og Boligministeriet. (2015). *Tal på udlændingeområdet pr. 31.12.2015*. Udlændinge-, Integrations-, og Boligministeriet.

Udlændingestyrelsen (2016). *Asyl*. Hentet d. 15. marts 2016 fra Ny i Danmark: <https://www.nyidanmark.dk/da-dk/Ophold/asyl/>

Udlændingestyrelsen (2013). *Tal og fakta på udlændingeområdet 2012*. Udlændingestyrelsen.

Voetmann, V., & Cakman, Y. (10. 12 2015). *Debattører: Denne gang kan vi lykkedes med integrationen*. Hentet d. 25. februar 2016 fra Altinget.dk: <http://www.altinget.dk/civilsamfund/artikel/denne-gang-kan-vi-lykkes-med-integrationen>

Ødegård, G., Loga, J., Steen-Johnsen, K., & Ravneberg, B. (2014). *Fellesskap og forskjellighet*. Abstrak forlag.